№ 116 ՈՒՐԲԱԹ 30 ՄԱՅԻՍԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՄԱՅԻՍԻ № 116

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ՄԻԱՆ ՏՈՒ. 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ ո ն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են երեսանիշը տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տ ե լ ե ֆ ո ն № 67.

ՄՇԱԿ
Հասցէն ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Յայտարարութիւնների համար ... 1914 թւի տարեկան բաժանորդները ... 10 րուբլի, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան ... ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ ԱՒԵԼՈՐԴ ... ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.Թ. «ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ...»

ԱԳԱՐԱՎ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԻՒՐԱՆՑ ԱՆՁԸ ԵՒ ԻՒՐԱՆՑ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ ՍԻՐՈՂ
ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
—օ0օ—
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Գրիբոյեդովսկայա փողոց)
Կիրակի, 1 յունիսի 1914 թ.
Փիլիսոփայութեան դօքտոր ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՅԵԱՆՑ
Կը դասախօսէ հայերէն լեզւով

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԽՈՐՏԱԿՈՒՄԸ
ՈՐՊԷՍ ՊԱՏՃԱՌ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՅՈՒՍԱՄՈՒԹԵԱՆ
(Մանրամասն ծրագիրը տես «Մշակ» № 112)։

Դասախօսութիւնից յետոյ մտքերի փոխանակութիւն։
Դասախօսութեան սկիզբը ժ. 8½-ին երեկ.։ Տեղերի գները 20 կոպ.—1 ր.։
Նկատ.—Հասարակութեան յարմարութեան համար անտրակտի ժամանակ կը գործէ հանրամատչելի բուֆէտ։
Տոմսակները կարելի է ստանալ. 1) «Գիր» գրավաճառանոցում (Վելյամինովսկայա փ.) 2) Կենտրոնական արճարանում, քաղ. դումայի տակ, 3) Դասախօսութեան օրը ժամը 6-ից դահլիճի մուտքում։
տռ. (տ. օ.) 532. 3—1

Ներկայ թւի մայիսի 24-ին կայացած
Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ
սրանով յայտնում է, որ կիրակի, յունիսի 1-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին Մանթաշեան Առևտրական դպրոցի դահլիճում (Бебутовская ул. № 50) կայանալու է
Տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը:
ՕՐԱԿԱՐԳԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԵՆ՝
Առաջին ժողովում քննութեան չառնված հարցերի քննութիւնը։
Ժողովը բացվելու է ճիշդ ժամը 8-ին։ (կ.) տռ. 534. 2—1

Վ. Ա. ԼԵՎԱՆԴՈՎՍԿԻԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱՆ
Մայիսի 26-ին ս. թ. տեղի ունեցած ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հրամանով ՎԵՐԱԾՎԱԾ է
8-ԴԱՍԵԱՆ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ
պետական արական գիմնազիաների իրաւունքներով և տղաների ու աղջիկների միատեղ ուսումնառութեամբ բոլոր դասարաններում։ Տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ գիւտանատունը ամեն օր՝ առ. ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը։
(կ.ե.) տռ. Թիֆլիս, Գունիբսկայա փ., սեփ. ս. № 10. 535. 3—1

Է. ԿԼԱՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է յատուկ յարմարեցված նոր ընդարձակ բնակարան Դվօրցովայա փող. վրա, վրաց ազնուականների տան մէջ, № 5, ուր Նոր-Ակումբն է։ Լուսանկարչատունն ունի խոշոր պաւիլիոն խմբանկարների և այլ տեսակ նկարների համար։ Նոյն տեղը տրվում է երկու սենեակ գրասենեակի համար։
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐ. ԲԱՐՁՐ. ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ ՆԻԿՈԼԱՅ ՄԻԽԱՅԼՈՎԻՉԻ
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ Թիֆլիսի Արքունական թատրոնի, «Օֆիցէր. Էկօնօմ. Ընկերութեան», Թիֆլիսի քաղ. ինքնավարութեան ծառայողների, «Արտիստ. Ընկերութեան»։ (օ.մ.) տռ. 506. 5—4

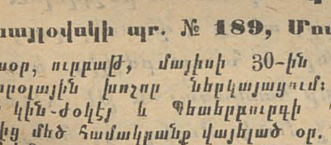

ՑԻՐԿ
Ֆ. ԻՒՊԱՏՕՎԻ
Միխայլովսկի պր. № 189, Մուշտայիդի մօտ։
Այսօր, ուրբաթ, մայիսի 30-ին տեղի կունենայ կատարօլային խոշոր ներկայացում։ Ռուսաստանում միակ կին-ժօկէյ և Պետերբուրգի հասարակութեան կողմից մեծ համակրանք վայելած օր. Մատիլդա Վասիլևայի 2-րդ գատրօլը։ Մօդային պարեր կատարող Սօբօլևսկիների երկրորդ գէքիւտը, որոնք կը պարեն տանգօ, ֆուրլանօ, կի-կա-պու և այլ տեսակ-տեսակ պարեր։ Տանգօ պարը սրանով երկրորդ անգամն է կատարվում թէ Պետերբուրգի և թէ Թիֆլիսի ցիրկերում։ Այսօր կը մասնակցեն նոյնպէս Թիֆլիսի հասար. սիրելիները երաժիշտ-էկցենտրիկներ Րօզէտտիները, մանկահասակ ակրօբատներ եղբ. Րօսսինիները, ուրախ տրամադր. ւթիւն սանդող չէկ Ֆիասօնը, յայտնի լարախաղացներ Երիկսօնները և այլք։ Մանրամասնութիւնները ծրագրերում։
տռ. 531. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ)

Այսօր, ուրբաթ, մայիսի 30-ին
ՀԱՅԿ. ԴՐԱՄ. ԽՄԲԱԿՑ.
Մասնակց. դերասանների
Կը ներկայացնէ Ա. Ցագարելի յայտնի ուրախ կոմեդիան
ԽԱՆՈՒՄ
3 գործ. թարգմ. Արաքսեանի
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Գուլազեան, Մարգարիտ, Մանուչարեան, Ցամրիկ, պ. պ. Ղուշչեան, Ցարութիւնեան, Պօղոսեան, Տէր-Յովհաննիսեան, Փիրումեան և ուրիշները։
Գ. գործողութեանը՝ հարսանիք, պարեր, դուդուկ և նոր կուպլետներ, ՏԱՆԳՕ և այլն։
Սկիզբը երեկ. ժամը 8¼-ին։
Տեղերի գները 5-ից մինչև 50 կոպ.։
Ռէժիսեօր՝ Ա. ԱՐՄԵՆԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամ՝
ՄԻՔ. ՍՏԱՄԲՕԼՑԵԱՆ
տռ. 533. 1—1

Բ Ժ Ի Շ Կ
Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ
Մ Ա Ս Ն Ա Գ Է Տ
Սիֆիլիս, վեներական եւ կաշուի հ ի ւ ա ն դ ու թ ի ւ ն ն ե ր ի։
Սրսկումն «606»-ի և «914»-ի։
Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—2; եր. ժ. 5—8)
Նիկոլաեւսկայա փ. № 39. տ. Ջաղէթեանի
Տէլէֆօն № 9—17.
(չ.ու.կ.) տռ. 901. 100—80

Բ Ժ Ի Շ Կ
Շուշանիկ Նաքաբեան
Կանանց հիւանդութիւնների և մանկաբարձութեան մասնագէտ, տեղափոխվելով հանքային Ջրերը՝ Պեատիգօրսկում և Եսենտուկում մայիսի սկզբից ընդունում է հիւանդներ։
Հասցէն՝ Пятигорскъ, за соборомъ, Елизаветинская ул. тп. (ե.հ.կ.) д. Архипова. 458. 25—10

ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 100-ԱՄԵԱԿԸ

Լազարեան արևելեան լեզուների ճեմարանի գոյութեան 100-ամեակի յոբելեանը, որ նշանակված է առաջիկայ աշնան, հետզհետէ գրաւում է հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը։ Լըսվում են ձայներ, թէ այդ տօնախմբութեան պէտք է տալ համազգային բնաւորութիւն, և նոյն իսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հրաւիրվում է պատւել իր ներկայութեամբ յոբելեանական հանդէսը։ Խօսվում է նաև այն մասին, որ դիտաւորութիւն կայ հանգանակել մի խոշոր գումար՝ ճեմարանի նոր շինութիւն կառուցանելու և այլ կարիքների համար։

Այս ամենը հարկադրում է մեզ խնդիրը քննել աւելի լրջօրէն և լուսաբանել մի քանի կէտեր։

Լազարեան ճեմարանի հիմնադիրները, բնիկ պարսկաստանցի, հիմնելով կրթութեան և լուսաւորութեան այդ օջախը Ռուսաստանի հին մայրաքաղաք Մօսկվայում, նպատակ ունեցան կապել հայութիւնը, որ այն ժամանակ ամփոփված էր Պարսկաստանի և Թիւրքիայի մէջ, քրիստոնեայ Ռուսաստանի հետ, կրթել այդ դպրոցում հայ մանուկներ, որպէս զի նրանք դառնան միջնորդ Արևելքի՝ Ռուսաստանի և Եւրոպայի միջև և տարածեն ռուսական, ու նրա միջոցով նաև եւրոպական կրթութիւնը՝ Արևելքում։ Դրա համար անհրաժեշտ էր, որ Պարսկաստանից, Թիւրքիայից եկած հայ մանուկները ամենից առաջ սովորեն իրանց մայրենի լեզուն ու պատմութիւնը, գրականութիւնը, եկեղեցու պատմութիւնը և ապա ռուսաց ու պարսից և թիւրքաց լեզուները։

Եւ, ճշմարիտ, երկար ժամանակ Լազարեան ճեմարանը աջողութեամբ կատարեց իր այդ միսսիան։ Բազմաթիւ հայ երիտասարդներ, նոյն իսկ ռուս երիտասարդներ Լազարեան ճեմարանում իրանց ձեռք բերած գիտական պաշարով և կրթութեամբ կարողացան գեղեցիկ միջնորդներ հանդիսանալ Արևելքի և Ռուսաստանի միջև. այդ ճեմարանից դուրս եկան հիւպատոսներ, դեսպաններ, հմուտ ուսուցիչներ և գործիչներ։ Լազարեանները իրանց առատ նիւթական օժանդակութեամբ ապահովեցին ճեմարանի գոյութիւնը, կտակելով խոշոր դրամագլուխ և տալով սեփական գետին ու շինութիւն։ Եւ այդ ամենը եթէ գնահատելու լինենք, ներկայումս մօտ $2\frac{1}{2}$—3 միլիոն կարողութիւն պէտք է հաշւել Լազարեանների թողած ժառանգութիւնը։

Ոչ մի կասկած չը կայ, որ Լազարեանները, զոհաբերելով այդպիսի մի խոշոր գումար, ամենից առաջ վեհ նպատակ են ունեցել օգտակար լինել իրանց՝ ազգին և եկեղեցուն։ Այսպէս են թելադրում մեզ մտածել նրանց գործերը և կենսագրութիւնը։ Բայց փաստ է և այն, որ Լազարեան ճեմարանը իր գոյութեան երկրորդ շրջանում այնպիսի ուղղութիւն բռնեց, որ ձգտում էր միանգամայն անգիտութեան մատնել Լազարեանների կամքը և ցանկութիւնը։ Լազարեան ճեմարանը իր բացառիկ և արտօնեալ դիրքից իջել է սովորական մի ռուսական գիմնազիայի աստիճանին, և եղան ժամանակներ, երբ հայ լեզուի և կրօնի ուսումն իջաւ նոյնպէս երկրորդական աստիճանի։

Լազարեան ճեմարանը պէտք է լինի և դառնայ բարձր հայագիտական-արևելագիտական հաստատութիւն, որի նպատակը լինի հայթայթել Արևելքին, գլխաւորապէս Պարսկաստանին և Թիւրքիային կուլտուրտրեգէրներ՝ ռուսական և արևելագիտական կրթութեամբ զինաւորված։

Պէտք է վերականգնել նրա նախկին դրութիւնը և ուղղութիւնը, պէտք է վերահաստատել Լազարեանների փայփայած նպատակը։ Վերականգնելով նախկին ծրագիրը և կտակի նպատակը, Լազարեան ճեմարանը կարող է ապագայում հայթայթել պրօֆեսօրներ, դասատուներ Պարսկաստանում և Թիւրքիայում բացվելիք կրթական հաստատութիւնների համար և դրանով առաջ մղել նաև ռուսական կուլտուրան։ Իսկ մնալով լոկ իբրև ռուսական գիմնազիա, նա չէ կարող կատարել այն դերը, որ կատարել է սկզբներում։

Այդ հանգամանքից է կախված և այն վերաբերմունքը, որ ցոյց կը տայ հասարակութիւնը դէպի առաջիկայ յոբելեանը։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—օ—

ՅՈՒԶՈՒՄՆԵՐԸ ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 մայիսի

ՀՌՈՄ.—Ընդհանուր գործադուլ յայտարարված է Բարիում, Բոլօնիում, Բրէսսիօյում, Ֆլօրենցիայում, Ֆօրլիում, Գենուայում, Լիվօրնիայում, Միլանում, Մէցօնում, Պարմում, Պէզարօում, Պիզում, Վիարէջիօում, Էմիլիայում, Չիվիտավէկկիում, Րօվիգօում, Թուրինում և Վենետիկում։ Շատ քաղաքներում գործադուլը կրում է մասնակի բնոյթ։ Կարգուկանոնը պահպանվում է առանց լուրջ միջադէպերի։ Ֆլօրենցիայում ոստիկանների վրա նետել են քարեր, որի պատճառով նրանք ստիպված են եղել զէնքի դիմել։ Ցուցարարներից սպանվել է մէկը, ոստիկաններից վիրաւորվել են մի քանիսը։ Ընդհարումներ եղել են նաև Վենետիկում։ Թուրինում ցոյցեր են տեղի ունեցել քաղաքի զանազան մասերում. վիրաւորվել են 25 ոստիկան, 1 ցուցարար սպանվել է, 8 վիրաւորվել։ Իմօլում նոյնպէս ընդհանուր գործադուլ է յայտարարված։ Միտինգից յետոյ ամբոխը հանել է երկաթուղագծերը, որպէսզի գնացքը Բօլօնիից չը գայ։ Անկարգութիւնների տեղն է ուղարկված մի վաշտ կարաբինէրների հետ։ Իմօլայի կայարանում հեռագրական գործիքները փչացված են։

Հռոմում գործադուլը տևեց ամբողջ օրը։ Երեկոյեան մեծաքանակ ամբոխը կանգնած էր աշխատանքի պալատի շուրջը, սպասելով կոմիտէտի վճռին և այն տեղեկութեան թէ՝ թոյլատրվա՞ծ է, արդեօք, միտինգը, թէ ոչ։ Քարտուղարի առաջարկութեամբ ամբոխը՝ թւով 1000 հոգի՝ դիմեց Վիա-Ալէքսանդրիայով։ Տեղի ունեցաւ ընդհարում զօրքերի և ոստիկանների հետ։ Ցուցարարները ցրվեցին։ Նրանց մի մասը դիմեց դէպի Վենետիկի հրապարակը, ուր նորից ցրվեց։ Մի քանի ոստիկան և ցուցարար ստացան թեթև վէրքեր։

Պատգամաւորների պալատում Սալանդրան յայտնեց, որ նա հեռու է բէակցիայի մըտքից, միում է ամեն տեսակ ազատութիւնների կողմնակից, բայց իր պարտականութիւնն է համարում ձեռք առնել միջոցներ՝ կարգուկանոնը ամեն տեսակ ոտնձգութիւններից պաշտպանելու համար։

Չը նայած երկաթուղային գործադուլին, գնացքների երթևեկութիւնը երկրում ընթանում է համարեա նօրմալ կարգով։ Երթևեկութիւնը կանգ է առել միայն Անկօնայի և Բօլօնիայի միջև գծի փչանալու պատճառով։

Հռոմում, Թուրինում և Գենուայում գործադուլը շարունակվում է, և խանութների մեծ մասը փակ է։ Նէապօլում էլեքտրաքարշը գործում է և խանութների մեծ մասը բաց է։ Վենետիկում գործադուլը դադարել է։

Այստեղ աշխատանքի պալատի շինութեան առաջ տեղի ունեցան մի քանի ընդհարումներ ցուցարարների և ոստիկանութեան միջև։

Մի քանի հազար մարդ ցոյց արին ի պատիւ զօրքի։ Ցուցարարները ազգային օրհներգով անցան փողոցներով։ Շատ տներում կախել էին ազգային դրօշակներ։

ԱՆԿՕՆԱ.—Կիրակի օրվայ ընդհարման զոհերի թաղման ժամանակ սգահանդիսից լսվեցին ատրճանակի կրակոցներ, որոնք ուղղված էին բժ. Մարիէտտիի բնակարանի պատուհանի կողմը։ Պատուհանի մօտ կանգնած բժ. Վէնիտիօն վիրաւորվեց գլխից, ամբոխի միջից ևս վիրաւորվեցին շատերը։

Երկաթուղու վարչութիւնը երկու գնացք ուղարկեց զինւորների պաշտպանութեամբ, սակայն, գծի փչացած լինելու պատճառով գնացքները վերադարձան։

Եկան հինգ ռազմանաւ։

ՊԱԼԵՐՄՕ.—Գիշերս յայտարարվեց ընդհանուր գործադուլ։

ԹՈՒՐԻՆ.—Աշխատանքի պալատի առաջ կայացաւ միտինգ մի քանի հազար մարդու մասնակցութեամբ։ Ցուցարարներն անցան փողոցներով և ցրվեցին առանց միջադէպերի։

ՆԷԱՊՕԼ.—Ցուցարարները սկսեցին քարեր նետել երկաթուղային դէպօյի ցանկապատի ետևում գտնվող զինւորների վրա և մի քանիսին վիրաւորեցին։ Երբ զինւորները պօրուչիկի հրամանատարութեամբ դուրս եկան փողոց և սկսեցին կրակել հրացաններից օդում, ամբոխը փախուստի դիմեց։ Իրարանցման ժամանակ ցուցարարներից մէկը սպանվեց։ Զինւորներից շատերը վիրաւորվել են քարերով ու մահակների հարուածներով։ Ցուցարարները փորձեցին հրդեհել ծխախոտի գործարանը, բայց զօրքերը ցրեցին նրանց։

ՖԼՕՐԷՆՑԻԱ.—Բազմահամար ամբոխը երթ կազմեց քաղաքով, բողոքելով գործադուլների բռնի գործողութիւնների դէմ։ Զինւորների պատւին լինում էին ցնծագին բացագանչութիւններ։ Քաղաքային վարչութեան տան առաջ կայացաւ հայրենասիրական ցոյց։

ԲԱՐԻ.—Գործադուլների խմբերը առաւօտը շրջում էին փողոցներով, պահանջելով փակել խանութները։ Ոստիկանութիւնը ցրում էր ցուցարարներին, որոնք ոստիկանութեան վրա քարեր էին նետում, որի ժամանակ վիրաւորվեցին 12 ոստիկան։

ՊԱՐՄԱ.—Զօրքերը մի քանի անգամ ցրեցին գործադուլներին։ Կատարվեցին մի քանի ձերբակալութիւններ։ Զինւորներից կան վիրաւորներ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 մայիսի

ՍՕՖԻԱ.—Պաշտօնական եղաւ ոստիկանապետը այն պատճառով, որ միջոցներ ձեռք չէր առել արգելելու ամբոխին գրաւել յունական եկեղեցիները։

Պատասխանելով սօցիալիստների հարցին՝ Վառնայում, Ստանիմակում և Սօֆիայում յունաց եկեղեցիները գրաւելու առիթով, մինիստր-նախագահը ասաց. «Մենք չենք, որ յարուցինք այն բազմաթիւ էկսցէսները, որոնց զոհեր հանդիսանում են մեր եղբայրները բուլգարական հողերում, որոնց վրա տիրում է բռնակալութիւն։ Կառավարութիւնը չէ հաւանում տեղի ունեցող դէպքերը և ցանկանում է վերջ դնել անցեալի միջադէպին, ինչպէս և լաւ յարաբերութիւններ պահպանել հարևանների հետ։ Ինչ վերաբերում է յոյներին, նրանք անշուշտ կը պատժվեն»։

Մի խումբ մակեդոնացի փախստականներ, մտնելով յունական մի հիւրանոց, փորձեցին պատերից պոկել յունական պատկերները։ Այդ միջադէպը արագ մեծ ծաւալ ստացաւ։ Անկարգութիւններին մասնակցեցին Սօֆիայում գտնվող միւս փախստականները։ Մակեդոնացիք դիմեցին մի յոյն երևելիի տան կողմը, բայց ցրվեցին ոստիկանութիւնից, այդ ժամանակ վիրաւորվեցին մի քանի ոստիկան։ Երեկոյեան կարգուկանոնը վերականգնվեց։ Ձերբակալվեցին 6 ցուցարար։

ԱԹԷՆՔ.—Վենիզէլօսը պալատում զեկուցում արեց զօրքի վերակազմութեան մասին, ասելով, որ Յունաստանը կամենում է անմիջապէս վերակազմութիւնից յետոյ ունենալ կէս միլիօն զօրք։ «Այս տարի,—ասաց մինիստր-նախագահը,—այդքան մեծ թւով զօրք մենք չենք կարող ունենալ, բայց այժմ Յունաստանը կարող է գործի հանել հարկաւոր քանակութեամբ զինված ոյժ, որպէսզի հանդիպէ ամեն հնարաւոր դէպքերին»։

Ֆինանսների մինիստրը պալատին ներկայացրեց 1914 թ. բիւջէն. եկամուտները կազմում են 224 միլիօն, սովորական ծախքերը—220 միլիօն, արտակարգ ծախքերը նաւատորմի, զօրքի և հողային բարեկարգութեան համար հաշված են 134 միլիօն։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ազատվում են ֆինանսների մինիստրի օգնականներ Նովիցկին և Վիբէբը իրանց պարտականութիւնների կատարումից։ Նիկօլաէնկօն և Կուզմինսկին նշանակվում են նրանց տեղը։

Արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը մեկնեց Կօնստանցա Թագաւոր-Կայսրի և ռումինական թագաւորի տեսակցութեան

ժամանակ ներկայ լինելու համար Կոնստանցա[illegible] մինիստրը [illegible] Բուխարէստ։

Գաստրոլը «Бирж. Вѣд.»-ի խմբագրին [illegible] 6 շաբաթ բանտի և 300 ր. տուգանքի։

ԲԱՔՈՒ.—[illegible]

ԲԱՔՈՒ.—Գործադուլ արին նաւթարդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների 3000 բանուոր [illegible]

ՊԵՏԵՐԲ.—[illegible] 4161 [illegible]

ԲԱԺԱ.—[illegible] ժող. լուսաւորութեան մինիստրը [illegible]

ՄԱՐՍԷԼ.—[illegible]

ՎԻԵՆՆԱ.—«Նեյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէ»-ի [illegible] խատակցի հարցին անջատուել է, արդեօք, Ռումինիան երբեւէ զինակցութիւնից, ռումինական նախկին մինիստր-նախագահ Կարպը յայտնեց, որ բարոյապէս Ռումինիան անջատուել է զինակցութիւնից, որովհետև նրա հասարակական կարծիքը թշնամական է Աւստրո-Ունգարիային։

Լրագիրները ցաւում են, որ Բեռլինում բուլգարական փոխառութիւնը անաջողութեան մատնվեց։

ՏԱՋԱ.—Գեներալ Անրիի մի զօրամասը ընդհարում ունեցաւ թշնամու հետ, որ պարտութիւն կրեց։ Ֆրանսիացիք կորցրին 4 սպանված, 11 վիրաւոր։

ԼՈՆԴՈՆ.—Ծովային տեխնիկների գործադիր մասնաժողովը որոշեց գործադուլ յայտարարել, որպէս զի աւելացնեն ռոճիկները և բարելաւեն ծառայութեան պայմանները։

ՏՕԿԻՕ.—Մէկսիկայի եապօնական դեսպանի գերվելու տեղեկութիւնը հերքվում է։

Ձերբակալվեց սօցիալիստ Թուկուդան, որ թռուցիկ էր հրատարակել, կոչ անելով կազմել բանւորական միութիւն։

ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Իտալական «Tribuna» լրագրում կարդում ենք հետևեալը.

«Պարզելու համար այն ամենը, ինչ պատգամաւոր Գալլին ասաց իտալական պարլամենտում, զարգացնելով իր հարցադրումը Հայաստանում արվելիք բարեկարգումների շուրջը, յարգելի պատգամաւորը մեզ գրում է, խնդրելով հրատարակելու, թէ ինքը յարգելի Բօրսարէլլիին տուած պատասխանի մէջ ցոյց տուեց մանաւանդ, որ Բեռլինի դաշնագրից այս կողմ, սա հարիւրերորդ անգամն էր, որ խօսք էր լինում բարեկարգումների մասին... Թղթի վրա գրված և իրօք երբէք չը գործադրված։ Ուստի շնորհաւորելի էր մեծ-պետութիւններին, որոնք թոյլ են տալիս իրանց միշտ խաբվել Թիւրքիայից։ Ցետոյ օրինակ բերեց Վենետիկի հայ գաղութը, լուսափայլ կենտրոն հայ-իտալական մշակոյթի, որը այնտեղ ուսած կրթված երիտասարդների ձեռքով ծաւալեցնում է ամեն կողմ համակրութիւն առ Իտալիա։ Եւ այդ իրան դրդիչ է դառնում ցաւով ափսոսալու, որ Իտալիան իրան հեռու է պահում որևէ նախաձեռնութիւնից»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Թէ «Մշակի» ընթերցողները և թէ հասարակութեան որոշ խաւեր, անշուշտ, հետաքրքրված են իմանալու, թէ ինչ վիճակ ունեցաւ իմ այն առաջարկը՝ կազմել մի միջնորդ դատարան, որով ես կամենում էի մի անգամ ընդ միշտ վերջ տալ այն քսութիւններին, զրպարտութիւններին, չարախօսութիւններին, որ տեղական մի հայ թերթ—որի անունը «Մշակը» այլ ես չէ տալիս—և նրա ղեկավարները, իրանց կուսակցական գծուծ շահերի համար, բարդում էին ինձ վրա։ Այդ առաջարկը ես արի մարտի 14-ին «Մշակի» № 56-ի մէջ։ Եւ թէև նա ընդունվեց իմ հակառակորդների կողմից, բայց մինչև այսօր, որ մայիսի 29-ն է, այդ միջնորդ դատարանը չը կարողացաւ գումարվել և, ինչպէս այժմ համոզվեցի, նա բնաւ չէ գումարվելու, շնորհիւ այն տակտիկայի, որ իմ զրպարտիչ հակառակորդները բռնել են, և որի նպատակն է ձգձգել դատը կամ խոյս տալ նրանից, մի խօսքով վիժեցնել դատը, տեսնելով որ նա կարող է վերջանալ խայտառակ պարտութեամբ իրանց համար, միւս կողմից ես այնքան ձգձգել, որ ես կորցնեմ պետական դատարանի առաջ քրէական դատ սկսելու վաղեմութեան իրաւունքը։

Եւ ահա իմ զրպարտիչ հակառակորդների այդ անարժան վարմունքը, ինչպէս և վըտանգը՝ անցկացնելու վաղեմութեան իրաւունքը, ստիպում են ինձ դիմել պետական օրէնքների պաշտպանութեան և քրէական դատ սկսել իմ զրպարտիչների դէմ պատժագրքի 1535-րդ յօդուածով, այն է զրպարտութեան մեղադրանքով, ամբաստանելով զրպարտութեան մէջ «Կովկասի Լրաբեր» թերթի աշխատակից Արամայիս Երզնկեանին և նրա յօդուածները արտատպող ու զրպարտութիւնները կրկնող թերթի խմբագիր Ս. Սահակեանին։

Ես գիտեմ, որ պ. Ս. Սահակեանը ներկայ դէպքում քաւութեան նոխազ է միայն, որ ինձ զրպարտողը ոչ թէ նա է, այլ Ջամալեանները, Ա. Ղազարեանները, Ց. Թումանեանները և թայֆայական թերթի նենգամիտ ղեկավարները, բայց ստիպված եմ նրան դատի կանչել, որովհետև օրէնքի առաջ նա է պատասխանատուն, թէև իսկական զրպարտիչները թագնված են նրա ետևում։

Ես սկզբից մտադիր էի դիմել պետական դատարանին, բայց երբ իմ զրպարտիչ հակառակորդները նենգօրէն յայտարարեցին, թէ երբ կան այնպիսի փափկանկատ հանգամանքներ, որոնք զրկում են նրանց ամեն բան պետական դատարանի առաջ յայտնագործելու հնարաւորութիւնից, ես, կամենալով զրկել նրանց փախուստ տալուց, և ամեն տեսակ հնարաւորութիւններ տալու՝ որ նրանք ապացուցեն իրանց զրպարտութիւնները և չարախօսութիւնները, առաջարկեցի միջնորդ դատարան, բայց այն պայմանով, որ նա բաղկացած լինի չէզոք, անաչառ անձնաւորութիւններից։

Ուրեմն ես ամեն հնարաւորութիւն տուի իմ զրպարտիչներին առաջ գալ և հաստատել իրանց զրպարտութիւնները։ Բայց այդ օրից, կրկնում եմ, անցել է $2^1/_2$ ամիս, և իմ հակառակորդները ամեն միջոց գործ դրին ձգձգելու միջնորդ դատարանի գումարումը, չը նայելով, որ իրանք չեն ամաչում ամեն կերպ թմբկահարել, թէ իբր ես եմ ձգձգում դատը։

Որպէս զի հասարակութեան համար պարզ լինի, թէ, արդարև, ձգձգողը ես չեմ, այլ իմ զրպարտիչները, այդ մասին փաստերը առաջ կը բերեմ եկող անգամ։

Իսկ այսօր, ես դիմելու եմ խնդրագրով նահանգական դատարանի պրօկուրօրին, խնդրելով քրէական պատասխանատուութեան ենթարկել ըստ 1535-րդ յօդուածի Արամայիս Երզնկեանին և Ս. Սահակեանին։ Մի այլ զրպարտչի՝ Ցովհ. Թումանեանին ես արդէն ենթարկել եմ դատի։

Հ. Առաքելեան

ԳԱՒԱՌԸ ԵՒ ԿՈՕՊԵՐԱՑԻԱՆ

I

— Գաւառը չէ ուսումնասիրված իր ցաւերով ու կարիքներով,—լսվում է վերջին ժամանակներս։

Այո, վկայում ենք և մենք։ Մինչդեռ մենք ունենք Ազգագրական Ընկերութիւն, որը ուսումնասիրում է մեր ազգային անցեալն ու ապագան, բայց գոյութիւն ունեցող կենդանի ժողովրդի, հայ շինականի, իսկական կենցաղի, նրա կացութեան ու տնտեսականի մասին համարեա լրջօրէն չնչին փորձեր են միայն եղել զանազան ուսումնասէր, սիրող անհատների կողմից, իսկ կազմակերպված ձևով, գիտակցօրէն բան չէ արված։

Ուրախալի է, որ Կայսերական Կովկ. Գիւղատնտ. Հայ և Վրաց Ընկերութիւնների նախաձեռնութեամբ առաջիկայ նոյեմբերին գումարվելու է անդրկովկասեան կօոպերացիական համագումար։ Կրկնակի ուրախալի է, որ այդպիսի մի նախաձեռնութիւն յանձն է առնում երկու հարեւան ազգերի ձեռնհաս մի հաստատ հիմնարկութիւն, ինչպիսին է Կայս. Կովկ. Գիւղատնտ. Ընկ., որի շուրջը պիտի խմբվի գիւղական ցաւերով հետաքրքրվող երկու ազգերի ինտելիգենցիան։ Երբ հարցը վերաբերում է գաւառներում կօոպերացիոն ընկերութիւն բաց անելուն, թոյլ ենք տալիս մեզ «Մշակի» միջոցով արտայայտել մեր խորհրդածութիւնները, որոնք եթէ օգուտ չը բերեն գործին, կարծում ենք՝ վնաս էլ չեն բերի։

Վերջին ժամանակներս հայ լրագրութիւնն էլ, սթափվելով, սկսել է հետաքրքրվել այդ հարցով և հատ ու կտոր յօդուածներով քարոզում է գիւղերում կօոպերացիոն ընկ. հիմնելու մասին։

Այո, շատ ուրախալի է. աւելի ինչ մեծ բարիք կարելի է հասցնել գիւղացուն, քան տալ նրան հնարաւորութիւն չը կեղեքվելու վաշխառուից և նրան շահագործող գիւղական չարչի վաճառականից։ Բայց ինչպէս։ Փաստ է, որ գաւառը հիւծվում է։ Մի աւելորդ անգամ էլ պիտի շեշտենք, որ գիւղը նման է այն գորովագութ մօրը, որը իր ստինքներով սնուցանում է իր սիրասուն զաւակին, յոյս ունենալով որ իր ծերութեան, անկարութեան ժամանակ որդին կը սատարի իրան. բայց սա մեծանալով և քաղաք գնալով խպառ մոռանում է մօրը և գիւղը, և որդիական ամեն պարտականութիւն։ Այդպիսով գաւառը, հաշւի չառնելով ուսուցչութիւնը և պատահական ինտելիգենցիան, միշտ էլ զուրկ է և կարօտ հասարակական ջիղ ունեցող ժողովրդի օգտին գործելու գիտակցական սէր ունեցող փոքր ի շատէ շիտակ գործող մարդկանցից։

Գիւղական ազգաբնակութեան մեծ մասը ապրում է պարտքով։ Նրա բնակչութեան թիւը բազմապատկվել է մի քանի անգամ, բայց հողի քանակը մնացել է նոյնը, իսկ որակով նա շատ է նուաղել. բայց գիւղացին ստիպված է շարունակ վարել ու վարել այդ նոյն հողը, նրանից դուրս կորզելու իր ընտանիքի գոնէ ցամաք հացը։ Սակայն դրանով չի վերջանում ամեն բան. գիւղացին աղքատ է հողով, փողով, գիւղատնտեսական գիտելիքներով, տնտեսութեամբ և, որ աւելի ցաւալի է, նա դեռ շատ է ագէտ ու խակ։ «Ամենքը մէկի, մէկը ամենքի համար» սկզբունքի մասին նա գաղափար անգամ չունի. իսկ միացած ոյժերով գործ կատարելը նրա համար ցնորք է համարվում։ Տնտեսական անկման հետ գիւղացին բոլորովին կորցրել է նախկին գիւղական պարզամտութիւնը. նա մանրացել, դրօշական է դառել, չունի հաւատ ոչ դէպի հանուրը, ոչ դէպի գործիչը և ոչ էլ դէպի գործը. նա այժմ դառել է կասկածոտ, բծախնդիր, վատատես և իր ագիտութեամբ յաճախ մուտք անձնաւորութիւնների ձեռքին գործիք է և գդոյշ աղուեսի պէս երկու ռատով թակարդի մէջ ընկնող։ Այդ բոլորի հետ գիւղացին, բնազդմամբ, զգում է, որ ինքը շահագործվում է՝ վերևից սկսած մինչև ցած, որ իր դառն քրտինքի, աշխատանքի կոպէկներն ու րուբլիները հալվում են, բայց ինքը միշտ էլ քաղցած է։ Նա գիտէ, որ կեանքը, ապրելը աշխատելու մէջն է և օրն ի բուն, տարին բոլոր՝ աշխատում է, բայց «ոչ տաշտում ալիւր կայ և ոչ էլ մաղում թէփ»։ Այդ բոլոր ստեղծված դրութեան առաջ միայն այն գիտէ, որ իր հողը և քիչ է, և ուժասպառ. իսկ հողը պարարտացնելու համար միայն իր անասունների աղբն է գործադրում։ Նա չը գիտէ իր հողից ուրիշ ընդեղէն, հացաբոյս, բանջարեղէն և այլ խոտաբոյս ցանելով օգտվելու ու հողը մասամբ պարարտացնելու կերպը. նրա անտարբերութիւնը, թունմարութիւնը, մեղուապահութիւնը դեռ ևս անդրջրհեղեղեան են, եթէ չը հաշւենք մի քանի տեղերում շատ ու քիչ բարելաւված կաթնատնտեսութեան օրինակները։

Փաստ է, որ կօոպերացիական ընկերութիւններն սկիզբն են առել Անգլիայում և հետզհետէ տարածվել Եւրոպայում, աւելի լուսաւոր ազգերի մէջ։ Այդպիսի ընկ. մատչելի և նպատակայարմար է փոքր ի շատէ կրթված ու գիտակցող ժողովուրդների համար, որպիսի ժողովուրդը դեռ մենք, տարաբաղդաբար, չունենք և պէտք է ստեղծել, եթէ չենք ուզում ժամանակի առաջ ընթացող անիւի տակ մնալով ջարդուփշուր լինել։

Ամենքն էլ կը խոստովանեն, որ վաշխառութեան և զանազան վաճառականների շահագործման դէմ կռւելու արմատական միջոցը գտել են գիւղական մանր վարկային և սպառողական ընկերութիւնները։ Առաջինները արդէն բացվել են մի քանի տեղերում, և ժողովուրդը, համոզվելով նրանց օգտակարութեան մէջ, պինդ փարվում է նրանց։ Բացվել են և մի քանի տեղ հատ ու կտոր սպառողական ընկերութիւններ, բայց, սրանց գործունէութիւնը աւելի բարդ լինելով, մեր գիւղական կեանքի մէջ չեն գտնում նախագծված սկզբունքի համապատասխան՝ ցանկալի աջողութիւնը։ Այդպիսով մենք տեսնում ենք, որ սպառողական ընկերութեան գաղափարի պատուաստը՝ մեր պատուաստի անընդունակ կոճղի վրա չի բռնում և մի թեթև քամուց պոկվում է։ Գոյութիւն ունեցող սպառողական ընկերութիւններ բացվել են գաւառական ինտելիգենտ, բացառիկ եռանդի տէր, նախաձեռնող ոգի, հասարակական ջիղ ունեցող անհատների արտաքոյ կարգի ջանքերի շնորհիւ և որոնց վարձատրութիւնը շատ անգամ եղել է՝ անէծք, հալածանք կամ ստոր դաւադիրների ստեղծած անուանարկութիւն։ Այդպիսով՝ կամ ինքնակամ նախաձեռնողները, ցաւ ի սիրտ, հեռանալով գործի ղեկավարութիւնը մնացել է անգիտակ ու անճիշդ մարդկանց քմահաճոյքին և ընկ. գործերը կաղալով սկսել է քայքայվել, հոգեվարքի մէջ ընկնել։

Մասնաւոր կեանքի մէջ, երբ մէկը ուզում է խանութ բաց անել, նրա գլխաւոր հոգսերից մէկը լինում է այն, թէ արդեօք կունենա՞յ գնորդներ, իսկ սպառողական ընկերութիւններն այդ հոգսից, ըստ երևոյթին, ազատ պիտի լինեն, քանի որ ունենում են անդամներ և ոչ-անդամ մուշտարիներ, հետևապէս նրանց աջողութիւնը կասկածից դուրս պիտի լինի, բայց իրականութեան մէջ հակառակն ենք տեսնում։ Սպառողական ընկ. աւելի յարմարեցված է քաղաքային պրօլետար և գործարանական բանւոր դասակարգի ունակութեան ու շահերին, քան մեր հայ ու վրացական գիւղական կեանքին ու պահանջներին։

Գաւառում սպառողական ընկ. բաց անելը կապված է շատ դժուարութիւնների հետ՝ մանաւանդ այն գիւղերում, ուր կան մասնաւոր խանութպաններ, որոնց գործունէութիւնների, չափսի, կշռի, կշռաքարերի, հաշւապահութեան և այլ բաների վրա կօնտրօլ ասած չը կայ։

Գիւղերում սպառողական ընկ. բաց անելու աջողութեան համար նախ և առաջ հարկաւոր են ընդհանուրի շահը մասնաւորից եթէ ոչ գերադասող, գոնէ, նրան հաւասար դասող, գիտակից, նախաձեռնող ոգի ունեցող անհատներ և միացած ոյժերով գործելու սկզբունքը հասկացող ժողովուրդ, որ տարաբաղդաբար չունենք։ Փաստեցինք և այն, որ գիւղացիք, մեծ մասամբ, ապրում են պարտքով. փաստ է և այն, որ գիւղերում այլ ևս չը կան գիւղական նախկին հարուստներ, այլ կան ունևորներ և աղքատներ ու հողազրկութեան մօտ՝ խեղճ ու կրակ ժողովուրդներ։

Դիցուք՝ ձեզ աջողվում է, մեծ զոհողութիւնով, մի որևէ գիւղում բացել սպառող. ընկ., գրվում են անդամներ. ունևորը դնում է 5—10 րուբլի փայ, հարուստը մի քանի փայ, բայց աղքատ մեծամասնութիւնն անկարողանում է մասնակցել, իսկ եղած հարուստը միայն ձևականապէս է մասնակցում։ Բացի այդ՝ գիւղերում գործը դժուարանում է և ճանապարհների վատ հաղորդակցութեան պատճառով։ Այդ չէ դեռ ամենը. այժմեան գոյութիւն ունեցող սպառողական ընկերութեան կանօնադրութիւնը ծանրաբեռնված է աւելորդ նրբին ձևականութիւններով և չէ համապատասխանում գիւղական կեանքի արդի պայմաններին ու նրա տնտեսականին։

Դիցուք՝ բացված է ընկ. խանութը, փայերից գոյացել է 1500 ր.։ Կանօնադրութիւնով՝ ընկ. մի այդքան էլ իրաւունք ունի պարտք վերցնելու։ Եւ ահա 3000 րուբլի վարչութեան տրամադրութեան տակ է։ Հարց է տրվում՝ ապառիկ ապրանք բա՞ց թողնել թէ ոչ, և եթէ այո, ինչ չափով։ Ահա հէնց այդտեղ էլ ցցվում է անլուծելի հարցը։

Մենք գիտենք, որ գիւղացին, իր ներկայ պայմաններում, ոչ ընդունակ է և ոչ էլ հնարաւորութիւն ունի՝ նախ խնայել և ապա ծախսել, այլ միշտ պարտքով է նա շատ բան ձեռք բերում իր տան տնտեսութեան համար, որ գիւղացին տարեկան մի քանի անգամ է փողի երես տեսնում, իր արդիւնաբերութիւնից՝ աւելորդ մթերքի վաճառումից։ Եւ ահա այդտեղ է, որ բարդվում է սպառողական ընկերութեան գործը։

Ինչ խօսք՝ վճռվում է, ըստ չափու իւրաքանչիւր անդամի մուծած փայի, կամ ով որքան կը սպառի, ապառիկ ապրանք բաց թողնել, պայմանով որ 4 կամ 6 ամիսը մէկ՝ ապառիկը ստացվի։ Անպարտաճանաչ անդամները ժամանակին չեն վճարում ապառիկը, մի քանիսն էլ մի մասն են վճարում։ Առաջինները այլևս խոյս են տալիս իրանց ընկերութեան խանութից ապրանք առնելուց և ծածուկ գնում են մասնաւոր խանութպանից. իսկ վերջինները, երբ նրանց այլևս ապրանք չեն տալիս, խռովելով՝ ինքնակամ գնում-ընկնում են կրկին մասնաւոր խանութպանների ցանցը։ Եւ մի անգամ նրանց ցանցի մէջ ընկնողը այլևս դժուար է ազատվում։

Շատ անգամ վարչութիւնը, մտնելով աղքատ, բայց պարտաճանաչ անդամի անտեսական դրութեան մէջ, միջոց է տալիս նրան հետզհետէ թէ պարտքը վճարելու և թէ չը կեղեքվելու մասնաւոր խանութպանից ու անդամութիւնից զրկվելու։ Այդ դէպքում էլ գլուխ են բարձրացնում մեծ փայ գնողները։ Նրանք՝ մոռանալով փոխադարձ օգնութեան սկզբունքը՝ բղաւում են, որ փայ չեն դրել Մարկոսը, Կիրակոսը օգտվելու։ Եւ ահա սրանք էլ են սկսում սպառած ապրանքի արժէքի վճարումը յետաձգել, որով միշտ էլ թիւրիմացութիւններ ու խլրտումներ են առաջանում։

Ապառիկները ժամանակին չը ստանալու պատճառով՝ մի կողմից ընկերութեան պարտքերն են մնում անվճարելի, միւս կողմից էլ խանութն է մնում առանց ապրանքի, որով գործը սկսում է կաղալ։ Պարտաճանաչ անդամներն էլ, տեսնելով որ խանութում ապրանք չը կայ, սառչում են, իսկ ոչ-անդամ կանխիկ գնողներն էլ նոյնպէս գնում են ուրիշ խանութպաններից։

Լրանում է հաշւետարին. ընկերութեան առևտրի շրջանառութիւնը փոխանակ տարէ-տարի բարձրանալու, իջնում է մի քանի ողորմելի հազար րուբլու, իսկ դրա դիմաց կանգնած է մշտական 1000 րուբլուց ոչ պակաս տարեկան ծախքը։

Մեծ փայատէրերը, տեսնելով որ իրանց փայերին չնչին տոկոս է ընկնում կամ բոլորովին չի հասնում, ետ են վերցնում իրանց աւելորդ կամ բոլոր փայերը, որով գործը աւելի է սկսում կաղալ։ Բողոք է բարձրանում գործող վարչութեան դէմ, որ սա անընդունակ, անգործունեայ է։ Հին վարիչների տեղ ընտրվում են նորերը, իսկ այդ նորերը, շատ անգամ աւելի անընդունակ լինելով, աւելի են գործը խճճում և դժգոհութիւնը մեծացնում, և այսպէս անվերջ։

Ե. Վարդանեան

Մեղրի

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐԸ

Կովկասեան հանքային ջրերի վարչութիւնը լրագիրների միջոցով յայտարարում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ ջրերում բժշկվելու սեզոնը բացվել է և որ հիւանդների տրամադրութեան տակ կան խմելու և բժշկվելու ջրեր, վաննաներ, ցեխաբուժութիւն, սանատօրիաներ և բժշկվելու շատ ուրիշ միջոցներ. զանազան մասնագէտ-բժիշկներ (մօտ 800) և, որ գլխաւորն է, հիւրանոցներ, կաֆէներ, ճաշարաններ, ընթերցարաններ, ճեմելիքներ, ծաղկանոցներ, հրապարակներ՝ մանկական խաղերի համար, զբօսանքներ, լեռնային էկսկուրսիաներ, թատրօններ, սիմֆօնիական երաժշտախմբեր։ Բաց է թողած, ուրեմն, միայն փողոցները, որոնցով մարդիկ կարող են ման գալ։

Ով մի անգամ պէտք է ունեցել տեսնել կովկասեան հանքային ջրերը, նա արդէն ծանօթ կը լինի այնտեղի բոլոր պայմանների հետ. իսկ ով չի տեսել և պէտք ունի տեսնելու, նրա համար յիշեալ յայտարարութիւնը աչք շլացնող ու խաբուսիկ է։ Հանքային ջրեր գնացողների մէջ կան շատերը, որոնք գնում են ոչ թէ բժշկվելու, կամ կազդուրվելու, այլ ժամանակ անց կացնելու, քէֆ քաշելու և կեանքի մէջ փոքր ինչ ուրախ փոփոխութիւն մտցնելու։ Հէնց դրանց համար էլ շինված են կաֆէները, թանգագին հիւրանոցները, զբօսանքները, էկսկուրսիաները, թատրօնները և այլն։ Զի որ այս բոլորը մեծամեծ ծախքեր են պահանջում, որ կարող են անել միայն ունևորները և առողջները. իսկ հիւանդների համար, մանաւանդ չունևոր հիւանդի, նրանց գոյութիւնը նշանակութիւն չունի։

Պեատիգօրսկի բնութեան առատ հարստութիւնները, որոնք կազմում են հանքային ջրերը,—ունեն բուժիչ նշանակութիւն, և նրանցից կարող են օգտվել բազմաթիւ հիւանդներ։ Բոլոր հանքային կուրօրտներում (Պեատիգօրսկ, Ժելեզնօվօդսկ, Եսսենտուկ և Կիսլօվօդսկ) ամբողջ սեզոնի ընթացքում լինում են ընդամենը 40—50,000 մարդ։ Սա Ռուսաստանում ապրող 150 միլիոն ժողովրդի մի չնչին տոկոսն է։ Եւ հանքային ջրերի վարչութիւնը չէ կարողանում դեռ այսքան քիչ հիւանդներին բաւարարութիւն ու դիւրութիւն տալ. սեզոնի ամենաեռուն ժամանակ հնար չը կայ վաննա ստանալ։ Իսկ Եսսենտուկում ու Ժելեզնօվօդսկում հանքային խմելու ջուր ստանալու համար հարկաւոր է երկար ժամանակ հերթի սպասել։ Երկաթուղին չէ կարողանում այսքան մարդկանց տեղ հասցնել ու վերադարձնել և սեզոնի վերջերում հարկաւոր է լինում կազմել ինչ-որ բիւրօներ, ուր 2—3 շաբաթ առաջ պէտք է գրվել երկաթուղու տոմսակ ստանալու համար։ Եթէ հիմա այսպէս է, ապա ինչ կը լինի երկաթուղու և հանքային ջրերի վարչութիւնների դրութիւնը, երբ այնտեղ եկողների թիւը հասնէր, դիցուք, եթէ ոչ աւել, գոնէ մի 200,000 մարդու։ Այն ժամանակ ոչ երկաթուղին կարող է սրանց տեղ հասցնել, ոչ բնակարաններ կարելի կը լինի գտնել ապրելու համար և ոչ էլ խմելու ու բժշկվելու ջրեր։ Ուրեմն տեսէք, թէ այսքան տասնեակ տարիների ընթացքում որքան քիչ բան է արել հանքային ջրերի վարչութիւնը ազգային կուրօրտների զարգացման համար։

Պէտք է ասել, որ երկաթուղու ճանապարհածախքը մինչև հանքային ջրերը բաւական թանգ է, և անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը պակասեցնի այդ։ Զի որ ճանապարհածախսը էժանանալով՝ անհամեմատ կարող է աւելանայ գնացողների թիւը։

Նախ քան ջրերը գնալը—բժշկվելու, այլ ոչ զբօսնելու գնացողների մասին է խօսքս—պէտք է դիմել տեղային բժշկին ու իմանալ, թէ արդեօք կարի՞ք կա՞յ այնտեղ գնալու թէ չէ։ Շատ դէպքեր են եղել և լինում, երբ հիւանդը գնում է հանքային ջրերը, և այնտեղ պարզվում է, որ նրա գնալը զուր է եղել, որովհետև նրան հանքային ջրերը հարկաւոր էլ չեն եղել, և նա կարող էր իր տեղն էլ բժշկվել։

Տեսէք թէ ինչ կը լինի այսպիսի հիւանդների դրութիւնը, մանաւանդ այն նիւթապէս չապահովվածների համար, որոնք իրանց սուղ միջոցներից՝ այսպէս ասած «մի բան ճնգռթում» և գնում են բժշկվելու։

Գալով ջրերը, պէտք է փնտռել լաւ, ամեն կերպ ազնիւ և հմուտ բժշկի, որը թէ հիւանդութիւնը հասկանայ և թէ հիւանդի դրութեան մէջ մտնէ։ Ուղիղ է, հանքային ջրերում կան մի քանի հարիւր բժիշկներ, բայց նրանց մեծ տոկոսը կազմում են նորերը—անփորձները—և այնպիսիները, որոնք աշխատում են որքան կարելի է շատ հիւանդների խաբել և շատ փող կորզել նրանցից։ Շատ լաւ կը լինէր, որ հանքային ջրերի վարչութիւնը ամեն մի կուրօրտում սրա համար ձրի բիւրօներ բանար իր կօնտորաների մէջ, որտեղ հիւանդները կարողանային իմանալ, թէ որ բժշկին կարող են վստահութեամբ դիմել։ Կամ աւելի լաւ է, որ այս բանը վերցնեն իրանց վրա կուրօրտներում գործող ազնիւ ու լուրջ բժիշկները, կազմելով խորհուրդներ, բիւրօներ՝ շառլատանների դէմ կռւելու համար։ Անցեալ 1913 թ. ամառը ինձ Կիսլօվօդսկում պատահեց մի հայ Զանգեզուրի գաւառից, որ անչափ վրդովված՝ գանգատվում էր մի բժշկից, որը հիւանդին խաբել էր, սկզբից 150 ր. վերցրել մինչև սեզոնի վերջը բժըշ-

կելու համար. սեզոնի կէսին նա (բժիշկը) հեռացել-գնացել էր Կիսլովոդսկից (կարծեմ արտասահման), իսկ հիւանդը մնացել էր հիւանդ... Եւ այդ բժիշկը, որի ազգանունը մոռացել եմ այժմ, դժբաղդաբար՝ հայ է։

Վաննաների գները ամեն տեղ էլ թանգ են. թէ ինչու պէտք է բնութեան այս հարստութիւնը այսքան թանգ ծախվի ժողովրդին, դա հասկանալի չէ։ Բացի այդ, այստեղի մի չարիքն այն է, որ վաննաներում ծառայողները ռոճիկ չեն ստանում վարչութիւնից, և նրանց աշխատանքը հիւանդներից ստացած վարձատրութիւնն է. ահա այստեղից էլ ծագում են շատ անհամութիւններ. հարուստ մարդիկ լաւ են վարձատրում վաննշչիկներին, տալով 20—50 կ. ամեն մի վաննայի համար, իսկ չունեւորները տալիս են 10—15 կ.։ Եւ ահա դէպի վերջինները այնքան էլ լաւ չեն վերաբերվում վաննշչիկները. վաննաները լաւ չեն մաքրում, յատակի վրա գցած կեղտոտ շորերը չեն փոխում և այլն։ Առ հասարակ պէտք է նկատել, որ վաննաները կարգին չեն մաքրվում ախտահանական միջոցներով ու միայն թեթեւ կերպով լուացվում են ամեն մի լողացողից յետոյ. և, որ գլխաւորն է, այս բանի վրա ոչ մի բժշկական հսկողութիւն չը կայ։

Էլեքտրական բուժարանում միայն երկու ուսանողներ էին պարապում անցեալ 1913 թ., հիւանդներին էլեքտրիզացիա անում. նրանք այնքան յոգնում էին և հիւանդների թիւը այնքան շատ էր, որ հնար չունէին իրանց պարտականութիւնը կատարել։ Մի՞թէ այստեղ էլ կարելի է խնայողութիւն անել։

Ցետոյ՝ Ջրերում կան շատ ուսանողներ, պրակտիկանտներ, որոնց անուանի բժիշկներ, պրոֆեսորներ նշանակում են հիւանդներին մասսաժ անելու և այլն. սրանց մէջ լինում են այնպիսիները, որոնք թէ մեծ վարձատրութիւն են պահանջում և թէ անչափ թեթեւամտութեամբ ու անբարեխղճութեամբ վերաբերվում իրանց պարտականութեանը. այսպիսիներից հարկաւոր է խուսափել և դիմել, աւելի լաւ է, փորձված ու հմուտ ֆելդշէրներին։

Բնակարանի խնդիրը հանքային Ջրերում ի հարկէ գլխաւոր հարցերից մէկն է. այնտեղ կան շատ հիւրանոցներ, բայց նրանց գները մատչելի չեն շատ շատերի համար, և պէտք է վարձել մասնաւոր բնակարաններ, որոնք ունենում են թէ թանգ գներ և թէ շատ անյարմարութիւններ։ Պէտք է ի նկատի առնել, որ բնակարան վարձելիս հարկաւոր է խուսափել զանազան մակլերներից, որովհետև նրանց միջոցով տուն վարձելը աւելի թանգ է նստում։ Մինչև հիմա կառավարութիւնը՝ բացի մի-մի չքեղ հիւրանոցներից ամեն մի կուրորտում՝ չի շինել յարմար ու էժան բնակարաններ հիւանդների համար, և այս բանը կուրորտների մեծ պակասութիւններից մէկն է։

Չը նայած նրան, որ Պեատիգորսկում և Կիսլովոդսկում տանտէրերը առհագին փողեր են ստանում իրանց տներից, այնուամենայնիւ, չեմ իմանում ինչ հիման վրա, ամեն մի հիւանդ դեռ պէտք է վճարէ յօգուտ այդ քաղաքների 2-ական ռուբլի։ Մի՞թէ արդարացի չէ այս հարկը դնել տանտէրերի վրա, այլ ոչ հիւանդների, որոնք առանց այն էլ շատ մեծ գումարներ են թողնում կուրորտներում։ Բացի այս՝ պէտք է նկատել, որ, չը նայած այս տուրքին, կուրորտները անմաքուր են պահվում. մի բան, որ աչքի է ընկնում, այդ այն է, որ հանքային Ջրերի վարչութիւնը բոլոր իր ջանքերը գործ է դնում ծաղկանոցների և պարկերի գեղեցկութեան և մաքրութեան վրա, պարկերից դուրս, մանաւանդ Կիսլովոդսկում, սարսափելի անմաքրութիւն է տիրում, որ պատիւ չէ բերում այս աշխարհահռչակ կուրորտներին և նրանց քաղ. վարչութիւններին։

Ճաշարաններ, ինչպէս յայտարարված է վերևում, արդարև շատ կան հանքային Ջրերում. բայց մի՞թէ կարելի է ամեն ճաշարանից էլ ճաշ վերցնել և ստամոքսը չը փչացնել մինչև այնտեղից վերադառնալը։ Ամեն մի քայլափոխում հանդիպում ես մասնաւոր բնակարանների, որոնք ճաշ են տալիս, և այս բանը նրանց համար մի տեսակ մօնօպօլիա, աշխատանքի աղբիւր է հանդիսանում։ Բայց հետաքրքրական է, թէ հանքային Ջրերի վարչութիւնն ունի՞ արդեօք որևէ հսկողութիւն այդ ճաշարանների վրա և գոնէ ամբողջ սեզոնի մէջ մի անգամ բժիշկ այցելում-նայո՞ւմ է նրանց խոհանոցները և մթերքները. ամենևին ո՛չ։ Այս պատճառով էլ շատ հիւանդներ առողջ ստամոքսով գնում և հիւանդ ստամոքսով վերադառնում են մեր հռչակաւոր կուրորտներից։ Սակայն, տեսէք, որ այս ճաշարաններում 50 կոպէկից պակաս ճաշ չես գտնի երկու բլիւդից. ասել է՝ ուրեմն ամսական 15 ռուբլի. սա շատ մեծ գին է, մանաւանդ Պեատիգորսկի ու Կիսլովոդսկի համար, ուր կան շատ հարուստ բաղարներ և առատ, էժան մթերքներ։ Կան առաջնակարգ ճաշարաններ, ռեստօրաններ, հիւրանոցներ, բայց այնտեղ ամեն ինչ թանգ է և ամեն մարդու բան չէ. թէև նրանց խոհանոցներն ու մթերքներն էլ զուրկ են բժշկական հսկողութիւնից։ Սրա հետևանքն էլ այն է լինում, որ առաջնակարգ ռեստօրաններում անգամ մարդիկ թունաւորվում են ճաշից, ինչպէս այդպիսի դէպքեր եղան անցեալ տարի Կիսլովոդսկի պարկում և կուրզալում։

Հանքային Ջրերի վարչութիւնը ամեն մի հիւանդից և ընտանիքի անդամներից վերցնում է հինգական ռուբլի մեծերից, մի-մի ռուբլի փոքրերից, այսպէս ասած սեզոնի տոմսակի փող (տուրք), որը իրաւունք է տալիս մտնել յայտարարութեան մէջ յիշված ընթերցարանները, ճեմելիքները, ծաղկանոցները, հրապարակները և փողոցները, ի հարկէ։

Չը նայած նրան, որ այս տուրքից ահագին գումար է ստանում ամեն տարի Ջրերի վարչութիւնը, այնուամենայնիւ շատ քիչ յարմարութիւններ և դիւրութիւններ է տալիս նա Ջրերում բժշկվողներին։ Ինչպէս, մի՞թէ ծաղկանոցում ման գալու համար արժէր այսքան թանգ գին նշանակել սեզոնի տոմսակի համար. մանաւանդ այն մարդկանց համար, որոնք ամբողջ ընտանիքներով են գնում։ Ճեմելիքներից ու ծաղկանոցներից աւելի էլ ինչ զուարճութիւն է տալիս վարչութիւնը հիւանդին, թող ասէ։ Ամօթ է յիշելն անգամ, որ նա, հանքային Ջրերի վարչութիւնը, Պեատիգորսկի ծաղկանոցում եղած արտաքնոցից անգամ առանձին տուրք է վերցնում մարդկանցից երեքական կոպէկ։ Այս արդէն չափից դուրս գալ է։

Կուրորտներում կան ընթերցարաններ, որոնցից օգտվում են հանքային Ջրեր գնացողները։ Չը նայած նրան, որ բոլոր կուրորտներում բժշկվողների համարեա թէ մեծ մասը կազմում են Կովկասի ազգութիւններ, այնուամենայնիւ ընթերցարաններում՝ բացի ռուսերէնից՝ ոչ մի ուրիշ լեզուով լրագիրներ չեն ստացվում։ Սա բաւական տարօրինակ բան է և զարմանալին այն է, որ մինչև այժմ ոչ ոք հանքային Ջրերի վարչութեան ուշադրութիւնը չէ դարձրել այս բանի վրա։

Ի՛նչ մի մեծ ծախք է ստանալ մի քանի օրինակ ուրիշ լրագիրներ (հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն)՝ սեզոնի մի քանի ամսվայ ընթացքում. պէտք է ասել, որ ռուսաց թերթերի մեծամասնութիւնը ստացվում է ձրի։ Հայ լրագիրներից, այն էլ միայն Կիսլովոդսկի ընթերցարանում անցեալ տարի ստացվում էր ձրիապէս մի թերթ։

Հանքային Ջրերի մասին տալով այս թեթև ակնարկը, բոլորովին նպատակ չունեմ Ջրերի վարկը գցել հասարակութեան աչքում։ Ո՛չ, ընդհակառակը. հանքային Ջրերը շատ թանգարժէք ու գնահատելի բարիք են։ Միայն ուզում եմ քիչ-շատ ծանօթացրած լինել այնտեղ գնացողներին տիրող պայմանների հետ և հանքային Ջրերի վարչութեան ուշադրութիւնը դարձնել մի քանի, վերև յիշված, պակասութիւնների վրա։

Ցովսէփ Խօջայեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նաւագնացութիւնը Սեւանի ծովակում

Նոր-Բայազէտ, 25 մայիսի

Սեւանի ծովակի վրա շոգենաւային երթևեկութիւն հիմնելը երկար ժամանակ է զբաղեցրել մեր քաղաքացիներին, որոնք անմիջական շահ ունեն այդ հարցի բարեյաջող լուծման խնդրում առևտրա-արդիւնաբերական տեսակէտից։

Մի քանի տարի առաջ, երբ եղբ. Ծովեանեանները և ընկ. մտադիր էին շոգենաւ բերել այդ լճի վրա և իրանց մի գործակալը ուղարկելով այստեղ հետազօտութիւն կատարեց լճի եզերքում—քննվեց ջրի խորութիւնը, ծովափնեայ տեղերը, նաւահանգիստները, շրջապատը և այլն—Նոր ժողովուրդը ուրախացաւ այդ հանգամանքից, յուսալով որ ազատվելու է դանդաղաշարժ առագաստաւոր մակոյկներից, որոնք յաճախ զոհ են գնում ծովակի զօռ ալիքներին թէ իրանց բեռներով և թէ յաճախ մոլորվում են բզաբեր փոթորիկներից և դուրս են գալիս բոլորովին այլ տեղ, քան իրանք կը կամենային։ Սակայն, ի դժբաղդութիւն մեր ժողովրդի, եղբ. Ծովեանեանների այդ մտադրութիւնը չիրագործվեց, և դարձեալ մնացինք նաւակների «ումուդին» և ալիքների քմահաճոյքին ենթակայ։

Դրանից մի փոքր անց, սակայն, փայլեց մի նոր յոյս. տեղական գաւառապետ Ս. Ղորղանեանի և պետական կալուածների ագենտ Մեճիխօվսկիի նախաձեռնութեամբ նորից շոգենաւի խնդիրը մէջտեղ եկաւ, որի համար վաճառականութիւնը հրաւիրվեց մասնակցելու։ Կազմվեց ակցիօներական ընկերութիւն՝ 250-ական ռուբլի փայերով, ընտրվեց վարչութիւն (տես № 71 «Մշակը» 1907 թ.), որը լիազօրելով ագենտ Մեճիխօվսկիին՝ ուղարկեց Պետերբուրգ միջնորդելու բարձր կառավարութեան առաջ՝ շոգենաւի կօնցեսսիան ձեռք բերելու համար։ Բայց այդ յոյսն էլ չիրականացաւ ինչ-ինչ պատճառներով, և ժողովուրդը դեռ մի բան էլ վնասվեց (լիազօրին ճանապարհածախս և այլն)։

Այնուամենայնիւ ժողովուրդն իր յոյսը դարձեալ կապեց շոգենաւի հիմնարկութեան հետ։ Եւ ահա, յուրախութիւն մեր չարատանջ ժողովրդի, այս տարի արդէն հիմնվում է շոգենաւը կարսեցի եղբ. Տէր-Պօղոսեանների միջոցով և, ինչպէս տեսնում ենք, շուտով սկսելու է լողալ շոգենաւը մեր պատմական Սեւանի շուրջը։ Թէ ինչ հանգամանքներում, ինչ պայմաններով է գործելու շոգենաւը, այդ մասին մի ուրիշ անգամ։

Որսորդ

—

Լուրեր Սղնախի օրջանից

Սղնախ, 26 մայիսի

Վերջերս մի նոր գիւղական բանկ բացվեց Կաճրէթի գիւղում։ Բանկի գործունէութիւնը տարածվում է Կաճրէթի, Նանխանի և Ջիմիթի գիւղերի վրա։ Մենք զարմանում ենք, թէ ինչու հայ երիտասարդութիւնը քնած է և չէ ուզում օգտվել պետական օրէնքից (1904 թ.), որի զօրութեամբ կառավարութեան օժանդակութեամբ կարելի է բանալ վարկային ընկերութիւններ ամեն մի գիւղում։ Ժամանակ է, որ հայերն օրինակ վերցնեն վրացիներից և հայկական գիւղերում հիմնեն այդպիսի բանկեր, որոնք ահագին օգուտ են տալիս ժողովրդին։

Սղնախի բանկը աջողութեամբ բոլորեց երկրորդ տարին։ Բանկն այժմ ունի 800 անդամ, իսկ վերջին բալանսը կազմում է 176,106 ր. 33 կ., իսկ հիմնադրութեան օրը երկու տարի առաջ ունէր 6610 ռուբլի։

Այս ամսին Կարդէնախի գիւղում բացվեց կիրակնօրեայ դպրոց։ Այստեղ դասախօսելու են գիւղական քահանան, բժիշկը և ուսուցիչներ։

N. N.

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գուսաճեռում

Սուխումից մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դպրոցի համար հոգաբարձութիւն ընտրելու նպատակով այնտեղ կատարված պատուիրակային ընտրութիւնները տուել են հետևեալ հետևանքը։ Ընտրվել է Սուխում քաղաքի հայ հասարակութեան կողմից Աւետիս քահանան, իսկ շրջանի կողմից՝ Եղիա Միսաքլիմեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Կ. Պօլսից մեզ հաղորդում են, որ Միացեալ Ընկերութեանց տնօրէն ժողովը Ընկերութեան «բարերար» է հռչակել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին և խնդրել Նրա հովանաւորութիւնը։ Այդ վկայականը մատուցանվելու է Վեհ. Կաթողիկոսին առանձին պատգամաւորութեան միջոցով։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ երէկ երեկոյեան Մօսկվայից Թիֆլիս եկան պ.պ. Մ. Սարաբէկեան և Կ. Կուսիկեան, որոնք իբրև պատգամաւորներ գնում են Էջմիածին՝ խնդրելու Վեհ. Կաթողիկոսին պատուել իր ներկայութեամբ Լազարեան ճեմարանի առաջիկայ յոբելեանը և համազգային հանգանակութեան թոյլտուութիւն տալ։

✦ Մի քանի օր առաջ հաղորդել էինք, որ Թիֆլիսում, Լազարեան ճեմարանի 100-ամեակը տօնելու համար, լազարեանականներից կազմվել է մի կօմիտէ։ Այժմ իմանում ենք, որ կօմիտէի կազմի մէջ են մտնում Ի. Ե. Պասրօվ, բժ. Ս. Շահ-Պարօնեան, բժ. Ց. Մելիք-Նուբարեան, Ց. Խունունց, Խալաթեան, Ս. Տէր-Մինասեան (քարտուղար) և Մինաս Բերբերեան (նախագահ)։ Ամեն տեսակ տեղեկութիւնների համար պէտք է դիմել քարտուղարին կամ նախագահին։

✦ Վրաստանի էկզարխի պաշտօնի համար տրվում են մի շարք թեկնածուների անուններ։ Սինօդի մեծամասնութիւնը առաջ է քաշում Գրօդնայի արքեպիսկոպոս Միխայիլի թեկնածութիւնը, իսկ փոքրամասնութիւնը՝ Պօլօցկի եպիսկոպոս Վլադիմիրի թեկնածութիւնը։ Փոխարքայ Վօրօնցօվ-Դաշկօվ պաշտպանում է արքեպիսկոպոս Միխայիլի թեկնածութիւնը։

✦ «Тиф. Лис.» թերթը որպէս լուր հաղորդում է, որ Թիֆլիսի նահանգապետ Ա. Գ. Չերնեավսկին նշանակվում է Վեատկայի նահանգապետ, իսկ Վեատկայի նահանգապետ Ի. Մ. Ստրախօվսկի նշանակվում է Թիֆլիսի նահանգապետ։

✦ Ամսիս 28-ին, նահանգապետ Ա. Գ. Չերնեավսկիի նախագահութեամբ, կայացաւ գիւղական գործերի նահանգական վարչութեան նիստը՝ Թիֆլիսի նահանգի գիւղացիների ճորտատիրութիւնից ազատվելու 50-ամեակը տօնելու մասին խորհրդակցելու։ Նիստին մասնակցում էին Կովկասի ուսումնարանական շրջանի կառավարիչ Լ. Գ. Լօպատինսկի, ազնուականների պարագլուխ իշխ. Կ. Ն. Աբխազի և ուրիշները։ Որոշվեց տօնակատարութիւնը յետաձգել մինչև նոյեմբերի 8-ը։ Մինչև այդ ժամանակ հրատարակվելու են տօնին վերաբերեալ բրօշիւրներ հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն և ռուսերէն։ Որոշվեց նոյնպէս նահանգի բոլոր դպրոցներում կախել Ազատարար Թագաւոր Ալէքսանդր II-ի պատկերը և այդ օրը յաւերժացնել որևէ խոշոր ակտով։

✦ Այսօր, ուրբաթ, ժամը 4-ին, փոխարքայի պալատում նշանակված է մրրկից վնասվածների կօմիտէի կովկասեան ճիւղի անդամների ընդհանուր ժողովը։

✦ Թիֆլիսի եկեղեցիներում պատուիրակների ընտրութեան ժամանակ չընտրված կանդիդատներից ոմանք ինչպէս լսում ենք, չուել են գաւառ՝ այդտեղ բաղդ որոնելու և պատուիրակ ընտրվելու։

✦ Թիֆլիսում՝ վրաց յայտնի բանաստեղծ Շօթա Ռուսթաւելիի անունով հիմնվել է վրաց գրական-գեղարուեստական ընկերութիւն, որի նպատակն է բանաստեղծի հռչակաւոր «Ընձենաւորը» գրուածքը ծանօթացնել հասարակութեան և զարկ տալ մայրենի գեղարուեստական գրականութեան։

✦ Լսում ենք, որ «Նոր-Առողջապահիկի» խմբագրութիւնը մտադիր է սեպտեմբեր ամսին կազմակերպել բժ. Բ. Աղասարեանի բժշկական և հասարակական գործունէութեան 35-ամեայ յոբելեանը։

✦ Թիֆլիսի Հայոց Երաժշտական Ընկերութիւնը որոշել է մասնակցել Ալեքսանդրոպոլում կատարվելիք՝ երաժիշտ Ն. Տիգրանեանի յոբելեանին։ Ընտրել է վարչութեան անդամ Արշակ Վարդանեանին պատգամաւոր՝ յոբելեանական հանդիսին մասնակցելու։ Բացի դրանից վարչութիւնը որոշել է աշնանը՝ իր երաժշտական հաւաքոյթներից մէկը նուիրել Ն. Տիգրանեանի 25-ամեայ գործունէութեան։

✦ Մասնաւոր պրօգիմնազիայի հիմնադիր Վ. Ա. Լեվանդօվսկի Ալուպկայից հեռագիր է ստացել այն մասին, որ մայիսի 25-ին, փոխարքայի զեկուցման համաձայն, Բարձրագոյնս թոյլատրված է պրօգիմնազիան վերափոխել 8 դասեան գիմնազիայի՝ արքունական գիմնազիաների և տղաներին ու աղջիկներին միատեղ սովորեցնելու իրաւունքներով։

✦ Երէկ մենք տուինք Ցովնանեան-Մարիամեան դպրոցը աւարտող աշակերտուհիների անունները. այժմ, ինչպէս տեղեկացնում են մեզ, նոյն այդ աշակերտուհիները էկսկուրսիայով ուղևորվում են Անի, դպրոցի տեսուչ պ. Ստ. Մալխասեանի ղեկավարութեամբ։

✦ Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարիչը յայտնել է Թիֆլիսի նահանգապետին, որ ի դէպս ժանտախտի ամեն տեսակ սանիտարական միջոցներ են ձեռք առնված։

✦ Մօսկվայի գիւղատնտեսական ինստիտուտը յայտնել է Կովկասում մելիօրատիվ համագումար կազմակերպող բիւրօյին, որ ինստիտուտի կողմից որպէս ներկայացուցիչ համագումարին մասնակցելու է պրօֆ. Ն. Ս. Նեստերօվ։

✦ Թիֆլիսի սառցարանական գործի կօմիտէն դիմել է քաղ. վարչութեան՝ խնդրելով կօմիտէի տրամադրութեան տակ դնել քաղ. սպանդանոցի սառցարանների նկուղները, փորձեր կատարելու շուտ փչացող ապրանքների վերաբերմամբ։

✦ Բուսաբան Վօրօնօվ մեկնեց Հին-Նախիջևանի գաւառը՝ Հարաւային Անդրկովկասը ուսումնասիրելու բուսաբանական տեսակէտից։

✦ Այսօր, շերամապահական կայարանին կից եղած շերամապահական և մեղուապահական դասընթացքները վերջանում են, իսկ վաղը սկսվելու է դասընթացքների ունկնդիրների քննութիւնը։

✦ Շաբաթ, մայիսի 31-ին, Ի. Մ. Բագեցկի ռուսական ակումբում կը կարդայ իր երկրորդ դասախօսութիւնը ալկօհօլիզմի մասին և նրա դէմ Ռուսաստանում ու Եւրօպայում եղած կռւի մասին։

✦ Ուղղւմ. — «Սուրխաթեանի դասախօսութիւնը» յօդուածի մէջ («Մշակ» № 114) սպրդել է հետևեալ սխալը։ Տպված է. «Հոմերոսի հերոսական էտապը հին յունական...»։ Պէտք է լինի՝ էպօսը...։

✦ «Մշակի» № 114-ում տպագրված Սեդրակ Մանդինեանի նամակի տակ եղած հասցէն սխալ է տպված։ Պէտք է լինի Семеновская ул. № 23.

—

ԿՈՎԿԱՍ

✦ Նուխու գաւառի վերի մասի գիւղերի այգիները լաւ բերք էին խոստանում, բայց մայիսի 27-ին, խիստ անձրևի հետ միասին տեղաց ընկուզի մեծութեամբ կարկուտ, որը առանձին վնաս հասցրեց այգիներին, ցանքսերին և պտուղատու-ծառերին։ Աւելի շատ վնասվեցին Բիլէջիգ, Օրաբան, Մուխաս, Բուրջալ և Բաշ-Դաշագել գիւղերը։ Այս գիւղերի բնակիչները թուրքեր են և նրանց գլխաւոր զբաղմունքն է հողագործութիւնը և շերամապահութիւնը։ Թթենիների կարկուտից վնասուելը մեծ վիշտ է պատճառել ազգաբնակութեան։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

✦ Մօսկվայից մեզ գրում են. «Դպրոցական ֆօնդի» համար Մօսկվայում դրամ հանգանակող յանձնաժողովը վերջացրեց իր գործունէութիւնը. հանգանակված է 22,000 ր., յոյս կայ ժողովել դարձեալ 2000, տեղիցս արդէն փոխադրել է առանձին 1000 ր. տիկ. Վ. Քանանեանը, իսկ մի 2 ամիս առաջ 10,000 ր, տ. Տ. Պօպօվեանը իր որդու հետ միասին. այսպիսով Մօսկվայում հանգանակվեց մօտ 35,000 ռուբլի»։

✦ Լազարեան ճեմարանը պատրաստվում է յօբելեանական հանդէսները շքեղութեամբ կատարելու, որոշված է տօնել այս դեկտ. 10-ից։ Լազարեան ճեմարանի կրօնուսոյց Ցուսիկ վարդապետը այս քանի օրս աջողութեամբ տուաւ պետական համալսարանի իրաւաբանական բաժնի լիակատար քննութիւնը. նա այդ իրաւունքը ստացած էր դեռ 1905 թ., սակայն անբարեաջող պայմանների շնորհիւ անկարող էր եղել իր իրաւունքից օգտվել, այս տարի աջողվեց նրան օգտվել իրան տրված այդ իրաւունքից։ Պետական քննութիւնը տալու է հետևեալ սեսիային։

✦ Մօսկվայի աւ.-քահանայի ընտրութեան գործը մնացել է առկախ. մասնաժողովն առ այժմ կանգ է առել Թիֆլիսի Սահակ աւ.-ք. Սահակեանի և Բագուի Գարեգին ք. Ղուկասեանի վրա. սրանց թեկնածութիւնը ընդունված է առանց առարկութիւնների, մնում է, դրանցից մէկն ու մէկը իրանց համաձայնութիւնը տայ և խնդիրը փակված կարելի է համարել։ Այսպիսով կապվում է այն մի խումբ քահանաների բացված սխորժակը, որոնք ահա 2 տարի է, հերիք, փարաջայի փէշերը հաւաքած՝ պատրաստվում են վազել Մօսկվա, առանց նայելու իրանց շէնքին, շնորքին, կրթական ցենզին և մանաւանդ «անցեալին»։ Մասնաժողովը միանգամայն մերժեց մի խումբ քահանաների թեկնածութիւնը, ի միջի այլոց Թիֆլիսի Վարդան քահ. Տէր-Ղեւոնդեանինը. այլ կերպ էլ կարող չէր լինի, որովհետև այդ քահանան փոխանակ խնդիր տալու հասարակութեան, տուել էր իշխաններին, և ինչպէս է յանդգնում մի քահանայ երազել Մօսկվան տեսնելու, երբ ոչ մի բանով յայտնի չէ, բացի «գիմնազիստ ծեծելուց». հազիւ է միջնակարգ դպրոցի չեմքովն անցել. մի՞թէ յիրաւի այնքան ընկել է Մօսկվայի ժողովուրդը, որ կարող են Վարդան քահանայի նման անշան մարդիկ յոյս տածել, թէ զանազան «միջնորդների» միջոցով կարող են պաշտօն ձեռք ձգել։ Շատ իզուր։ Այսպէս է պատժվում անհամեստութիւնը։

✦ Պետերբուրգում ձերբակալվեցին մեծ թւով բանուորներ և ուսանողներ, որոնք կասկածվել են սօց. յեղափոխական կուսակցութեանը պատկանելում։

✦ Սարատօվից հեռագրում են, որ «Սավին» շոգենաւի վրա նետած լուցկուց, որ ընկաւ նաւթի մէջ, հրդեհ ծագեց։ Շատ ճանապարհորդ ընկան գետը ազատվելու նպատակով, բայց խեղդվեցին։ Շոգենաւի վրա գտնվեցին այրված կմախքներ։ Այրվեց ահագին քանակութեամբ ապրանք։ Վնասները միլիոնների են հասնում։

✦ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ Նօբէլին շնորհվել է 1-ին կարգի Ստանիսլաւի շքանշան։

✦ Մօսկվայում Ռասպուտինը սօցիալիստների աջակցութեամբ հրատարակելու է ժողովրդական լրագիր։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Դոկտոր Վ. Խաչատրեան. «Բազմածնութիւն, արուեստական ամլութիւն և հակաբեղմնաւորման միջոցներ», գ. 25 կ.։

Մինչ ռուսական կեանքում պարբերաբար լոյս են տեսնում հանրամատչելի բժշկական ժողովրդական հրատարակութիւններ, որոնք աւելի են հարստացնում առանց այն էլ ճոխ ու բազմակողմանի ռուսական բժշկական գրականութիւնը, մեր մէջ՝ հայերիս մօտ, դժբաղդաբար, այդ տեսակ գրուածքներ շատ քիչ կան տակաւին, մինչդեռ հայ ժողովրդի մեծ մասը, մանաւանդ գիւղացիութիւնն ու բանւորութիւնը, մեծ պահանջ ունեն բժշկական անհրաժեշտ գիտելիքների։

Մասամբ հասկանալի է դրա պատճառը։ Հայ ինտելիգենցիան առ հասարակ իր հոգեկան ու ֆիզիքական պահանջներին ու կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար դիմում է ըստ սովորականի ռուսական գրականութեան։ Միւս կողմից՝ թէև հայ բժիշկների թիւը բաւական խոշոր տոկոս է կազմում, սակայն եղակի են իդէալական անհատներ, որոնք իրանց գործունէութեան մէջ պատշաճ զոհաբերութիւն են անում մասնաւորապէս հայ կարիքաւոր մասսային կամ կենդանի խօսքով, կամ թէ հանրամատչելի բրօշիւրներով։

Այդպիսի գաղափարական մասնագէտների գեղեցիկ ձեռնարկութիւնը, ցաւի սիրտ պիտի ասել, երկար չեն շարունակվել, ինչպէս առհասարակ ամեն մի օգտակար գործ հայ իրականութեան մէջ...

Ուստի և հարկ է ողջունել այն հատ ընդհատ հրատարակութիւնները, որոնց նպատակն է օգտակար գիտելիքներ տալ հայ ժողովրդին ընդհանրապէս։

Ահա այդպիսի օգտակար ու ուշագրաւ մի հրատարակութիւն է բժ. Խաչատրեանի վերոյիշեալ գրքոյկը, որ պարզում է ընթերցողին բազմածնութեան և նրա հասցրած ֆիզիքական ու բարոյական վնասները և, միևնոյն ժամանակ, ցոյց է տալիս այն բոլոր հակաբեղմնաւորման միջոցները (ի հարկէ օրէնքի սահմաններում), որոնցով կարելի է առնել առաջը սօցիալական յիշեալ չարիքների տարածման, առաջ բերելով արուեստական ամլութիւն։

Հեղինակը համոզեցուցիչ փաստերով պատկերացնում է այն բարոյական պարտականութիւնը, որ ունենալու են թոքախտաւորները, սիֆիլիստները և գինեմոլները հիւանդ սերունդ չարտադրելու համար։

Իր աշխատութեան մէջ հեղինակը ի միջի այլոց շօշափում է երկու խորիմաստ երևոյթ։ Դիցուք մի պարկեշտ աղջիկ, հակառակ իր ցանկութեան, ենթարկվել է առևանգման ու բռնաբարման, որին հետևել է յղացումն. և կամ նոյն աղջիկը, հակառակ իր խոր համոզմունքներին, բռնէի ազդեցութեան տակ խաբվել է սիրած երիտասարդից, անձնատուր լինելով նրան, բայց որը յետոյ բարձի-թողի է անում իր զոհին. և այդ աղջիկը դատապարտված է հասարակութեան անողոք կարծիքին, դարձած է ծաղր ու ծանակի առարկայ, մինչդեռ տիրող կարգերը խստագոյնս պատժում են այն բժշկին, որ, վիժելով խաբված աղջկայ աղի արցունքին, ենթարկում է նրան աբօրտի... Կամ չէ մի՞թէ հակասութիւն չէ այն, որ մի կողմի ապօրինի յղութիւնը ճանաչվում է որպէս մեղք ու անարգանք, իսկ միւս կողմից այդ նոյն սաղմի կեանքը

[illegible]

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible] ջին ներկայացումը և խմբի տնօրէն Ամի-բագօյի բենեֆիսը:

Ցունիսի 2-ին Արքունական Թատրոնում նշանակված է «Chas Noir» Թատրոնի խմբի ղեկավար Նիկօլայ Տարէնցկիի բենեֆիսը, որի առիթով կարդացվելու է Օգոստափառ հեղինակի «Թագաւոր հրէից» դրաման:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Փօթի, 21 մայիսի

«Մշակի» № 105-ում լոյս է տեսել Փօթիից մի թղթակցութիւն, որի մէջ ի միջի այլոց շօշափված է պատիւս: Այդ թղթակցութեան առիթով հարկ եմ համարում տալ հետեւեալ բացատրութիւնը:

Այստեղ սովորութիւն կայ, որ երբ մի նոր արտէլ է կազմվում, բանւորները մօտ մի 1000 ր. փող են ծախսում, որ կարողանան արտէլ կազմել և ֆիրմայից գործ ստանալ: Այն ինչ՝ ես, ինչպէս կը վկայեն իմ բոլոր բանւորները, ոչ մի կոպէկ չեմ վերցրել բանւորներից և առանց մի կոպէկի ընդունել եմ բանւորներին իմ արտէլի մէջ: Այստեղ մի ուրիշ սովորութիւն եւս կայ. այդ այն է, որ բանւորները իրանց տեղերը առնում են և ապա ծախում ուրիշներին. և որովհետև ես տեղերը բանւորներին տուել եմ ձրի, ուստի և թոյլ չեմ տալիս, որ նրանք միմեանց շահագործեն և տեղերը առնել-ծախելով զբաղվեն: Եւ այդ էլ արել եմ, որովհետև գտնում եմ, որ տեղեր առնել-ծախելը վնաս է նոյն իսկ բանւորների շահերին. դրանից յետոյ՝ ինչի մէջ է գտնում թղթակիցը, որ ես շահագործում եմ բանւորներին, ինձ համար մընում է անհասկանալի:

Աւետիս

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
Պ. Գարեգին Սրիցեանին

Մեծապատիւ պարոն.

Լինելով հայկական դրամատիկ սեկցիայի վարչութեան կազմի մէջ, որի գործերն և գոյքը անցեալ տարի անցան նոր կազմակերպված՝ Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տան Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան, դուք, մեծապատիւ պարոն, իբրև այն սեկցիայի վարչութեան նախագահ, թոյլ տուիք մի շարք անկանոն, եթէ աւելին չասել, գործեր և ձեր կոչումին համապատասխան իշխանութեան օգտագործումը ի վնաս հասարակական գործի, որի բարգը յանձնված էր ձեր հոգացողութեան, և շնորհիւ այդ տեսակ վերաբերմունքի դէպի գործը՝ Դրամատիկական Խմբակցութեան վարչութիւնը հանդիպեց խոշոր անախորժութիւններին:

Աւելի լաւ լուսաբանելու համար ձեր արարքները, վարչութիւնը անհրաժեշտ է համարում մէջ բերել կոնկրետ փաստերը կէտ առ կէտ:

1) Դուք, օգտվելով վարչութեան նախագահի կոչումից, 1912 թ. հրաւիրեցիք դերասանուհի Մայսուրեանին ձեր անձնական պատասխանատուութեամբ կազմակերպած ներկայացումներին մասնակցելու համար և պարտական մնացիք նրան 150 ր., որ և յետագայում դուք չը վճարեցիք: Այդ դեռ քիչ է. ձեր մասնաւոր ներկայացումները, առանց վարչութեան որևէ թոյլտուութեան, դուք տալիս էիք սեկցիայի անունից, և այդ բանի շնորհիւ դերասանուհի Մայսուրեանը դատական կարգով ստացաւ կատարողական թերթ՝ ոչ թէ ձեր, իսկական պարտապանի անունով, այլ Հայկական Դրամատիկ Սեկցիայի վրա: Ի հետեւումն սրա, անտես անելով վարչութեան քանիցս ստիպողական դիմումները ձեզ, դուք մինչև այժմ չեք վճարել այդ պարտքը, և դերասանուհի Մայսուրեանը երկար սպասելուց յետոյ, յուսահատուր եղած խաղաղ ճանապարհով ստանալու այդ պարտքը, արգելք դրեց Ժողովրդական Տանը թողած Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան ներկայացումների մուտքի վրա:

2) Դուք դերասանուհի Զաբէլից ինչ-որ նպատակով վերցրել էք 300 ր. և տուել էք նրան ձեր, իբրեւ նախագահի, ստորագրութիւնը, և դերասանուհի Զաբէլը քանիցս արտասուքը աչքերին խնդրել է վարչութեան անդամներին այդ փողերի հատուցման մասին:

3) Դուք, օգտվելով վարչութեան նախագահի կոչումից, պարտ էք մնացել Ժողովրդական Տանը ինչ-որ կողմնակի տրված ներկայացումների համար մօտ 100 ր., և այդ պարտքը Դամօկլեան սրի պէս կախված է մնացել մինչև օրս Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան վրա:

4) Սեկցիայի ընդհանուր ժողովից յետոյ, որ տեղի ունեցաւ 1913 թ. ապրիլի 10-ին, և մինչև Խմբակցութեան վարչութեան կազմի ընտրութիւնը, դուք Հայոց Դրամատիկ. Ընկերութեան դրամարկղից ստանում էք Դրամատիկ Խմբակցութեան նպաստի հաշւին 200 ր. այն առիթով, որ կազմակերպէք գրօսանք կամ ներկայացում՝ ծածկելու համար ձեր ձեռնարկած անտրամախորական ներկայացումների բացը և ոչ թէ այդ նպատակով չը գործադրեցիք այդ գումարը, այլև նրանից սեփականացրիք 167 ր. 50 կ. ու մինչև օրս չեք վերադարձնում Դրամատիկ Խմբակցութեան դրամարկղը:

5) Դուք խոստացաք ձեր և երկու ուրիշ ընկերների կազմակերպած երգիծաբանական երեկոյթին սիրողների մասնակցութեան համար տալ 30 ր. և մի շարք դիմումներից յետոյ հաղորդեցիք մեզ, որ այդ 30 ր. վըճարված է տ. Զաբէլին ի հաշիւ ձեր պարտքի այն ժամանակ, երբ, ինչպէս ձեզ յայտնի է, տ. Մայսուրեանը կատարողական թերթով սպառնում էր վարչութեան վերցրել դրամարկղը և գոյքը: Վերջապէս, չը թուելով ձեր այլ գործավարական զանցառութիւնները, Դրամատիկ Խմբակցութեան վարչութիւնը, գտնվելով ձեր բնորոշ պարտքերի վտանգի և ահի տակ, ամբողջ տարի խնդրել է ձեզ վերջ տալ այդ ամենին անխուսափելի անախորժութիւններից հեռու լինելու, սակայն դուք, մեծապատիւ պարոն, այդ ամենը տանում էք զարմանալի հանգստութեամբ, իսկ այն օրը, երբ վեր էին գրում Դրամատիկ Խմբակցութեան դրամարկղը, որի մասին ձեզ վարչութիւնը նախազգուշացրել էր, դուք ոչ թէ ոչ մի առաջն առնող միջոցի չը ձեռնարկեցիք, այլև ներկայացմանը չեկաք, որպէսզի այս կամ այն ճանապարհով խայտառակութեան առաջն առնէք, որ տեղի ունեցաւ ձեր յանցաւոր անփութութեան շնորհիւ: Այսպիսով և ի նկատի առած, որ ոչ մի սպառնալիք, խնդիրք ու յորդորանք, արված վարչութեան կողմից, չօգնեցին գործին, ձեզ արված նախազգուշացման հիման վրա, վարչութիւնը սրանով դիմում է ձեզ տպագրական խօսքով և հարց տալիս, թէ ինչ հիման վրա և ինչ լիազօրութեամբ դուք թոյլ էք տուել ձեզ տալ վարչութեան անունից ստացականներ, այդպիսով Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան համար ստեղծելով վարկաբեկիչ արարքներ և սկանդալներ: Վերջապէս, ե՞րբ էք դուք մտադիր հաշւեյարդարելու այս ամենը, որպէս զի վարչութիւնն եւ իր հերթին կարող լինի որոշել, թէ ինչպէս վարվի ձեզ հետ առաջիկայում:

Հայկական Դրամատիկ Խմբակցութեան Վարչութիւն

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 17/30 մայիս

Զաւէն պատրիարքի հրաժարականի խընդիրը առկախ կը մնայ:

Դիւաններու փոփոխութեան պայմանաժամը հասած ըլլալով՝ Նորակազմ դիւանին քննութեան պիտի յանձնուի խնդիրը, որով քիչ մը առեն եւս պիտի յապաղի:

Միւս կողմէն կարգ մը անձեր անպաշտօն կերպով կուզեն պատրիարքը իրաւախոհ ընել և արտաքոյ ժողովին կարգադրել խընդիրը, սակայն պատրիարքը կերեւայ թէ շատ համամիտ չէ այս ձև լուծման մը և կուզէ որ ժողովին մէջ պաշտօնական որոշում մը տրուի:

Ազգ. ժողովը նորէն սկսաւ տուրքերու կանոնագրին քննութեան, սակայն ոևէ արդիւնք չգոյացաւ, բացի կռիւէ:

Դաւիթ Տէր-Մովսէսեան, կերեւայ թէ չըմբռնելով ինչ որ կընէ, անօրինակ յամառութեամբ մը կը պաշտպանէ Շահրիկեանի ծրագիրը, որ իր բոլոր միւս ծրագիրներուն պէս բնաւ գործադրելի չէ և պարզապէս քաոսային վիճակ մը ստեղծելու կրնայ ծառայել: Դաշնակցականները՝ իրենց բոլոր ջանքը ի գործ դրին աջակցելու համար Տէր-Մովսէսեանի և նոյնիսկ այդ ծրագիրը աւելի ընդլայնելու, աւելի ընդհանրացնելու ձգտումներ ցոյց տուին:

Անոնք կուզեն ազգ. կալուածներու համայնքացումը, վանքերու հողային սեփականութեան ավելին կողմէ և ի սպաս բովանդակ ազգային հաստատութեանց շահագործումը, բոլոր ազգային կրօնական-կրթական և բարեգործական հաստատութեանց մատակարարութեան կեդրոնացումը պատրիարքարանի մէջ:

Ասիկա բազմապիսի անպատեհութիւններ ունի, սակայն իրենց փոյթը չէ: Հեռապատկերը շատ փայլուն է: Աղթամարի վիճակին ենթարկել բոլոր վանքերը և առաջնորդարանները:

Պատրիարքարանը իր սահմանած տուրքը բնաւ կարող չէ գանձել նոյնիսկ բռնի միջոցներով, ուստի անիկա պիտի պահէ իր կամաւոր բնոյթը. սակայն կամաւոր բնոյթ ունեցող տուրքով մը մատակարարել մեր ազգային հաստատութիւնները բնաւ կարելի չէ:

Այսօր մեր մէջ ամէն մարդ զանազան ձևերով և զանազան առիթներու մէջ իր թաղին եկեղեցիին, դպրոցին և աղքատախնամին նուէրներ կուտայ, դարձեալ կուտայ հիւանդանոցին, Միացեալին և անոր պէս ուրիշ կրթական կազմակերպութիւններու:

Ասկէ դուրս է նաև ազգային տուրքը, որ պատրիարքարանը եթէ օրը օրին չի գանձեր, սակայն պատեհ առիթին բերած առեն գրեթէ կը հարկադրէ վճարելու: Բարեկամներ չմերժելու, մեր սիրելիները չվշտացնելու, մէկէն ամչնալնուս, ուրիշէն քաշուելնուս, մէկուն մեր անձկութիւնը ցոյց չտալու, այլոց մեր առատաձեռնութիւնը հաւատալու, նոր բարեկամ մը շահելու, և այլ ակնկալութիւններով մեր տուած գումարները տարւոյն վերջը կը յանգին կարևոր գումարի մը, որ եթէ ազգային տուրքի հաւաքելը մէկ անգամէն պահանջէ, անկարելի է որ վճարենք:

Տուրք տալը արդէն մեզի պէս անպարտաճանաչ ժողովուրդի մը համար կատաբեալ տանջանք մըն է, և երբ անիկա մեծ գումարի մը հասնի, ալ աւելի մեծ տանջանք մը կը դառնայ:

Մենք թերևս աւելին կուտանք մանրմունր վճարումներով, սակայն անոնք իբր տուրք չէ որ կը վճարուին, այլ իբր շնորհ, և մենք շնորհ ընելու եւ ր դալ կարգը՝ ամենս ալ շնորհաբաշխ ենք:

Ասիկա շատ յատկանշական մէկ գիծն է թիւրքահայուն, կամ աւելի պոլսահայուն, որ պէտք չէ աչքէ վրիպեցնել, երբ կանոնագիր մը կը խմբագրենք և զանիկա օգտակար կերպով կիրարկել կուզենք:

Ասիկա կրնայ յոռի սովորութիւն մը ըլլալ, ասոր հակառակը չկայ: Սակայն յեղափոխարար մէկ օրուան մէջ՝ բարքերու մէջ արմատացած ազգը սովորութիւնները չեն կրնար ջնջուիլ:

Հետզհետէ պէտք է շրջափոխել և ազնուացնել բարքերը, մշակելով ու զարգացնելով:

Առանց այդ նախապատրաստութեան վըժածներ միայն կրնան առաջ գալ... վիժածներ... որոնցմով լեցուն է արդէն մեր չորս կողմը:

Շաւայլ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ
II

Վերջերս մեր քաղաքի կենտրոնական վայրերում յայտարարութիւններ էին փակցված ներքին գործերի պաշտօնատան կողմից, որով հրաւիրում էին ժողովրդին մէջլիսի անդամներ ընտրել և ուղարկել Թեհրան: Պաշտօնական այդ յայտարարութեամբ յանձնարարվում էր ժողովրդին ընտրել՝ «գիտնական», ազնիւ, անշահասէր և հայրենասէր անձնաւորութիւններ: Անհման յանձնարարութիւններ: Սակայն ցաւն այն է, որ պարսիկ ժողովուրդը դէպի այդ բարեմասնութիւնները բոլորովին այլ հասկացողութիւն ունի. Նրա կարծիքով՝ գիտնականը նա է, ով գաղափար ունի արաբական լեզուի մասին, աշակերտել է Քեալբալայի մեծ մուշտէյիդներին, իւրացրել է նրանց՝ Ղուրանի բացատրական եղանակը, հետևապէս և մոլլա է... ազնիւ համարվում է նա, ով թէև հօրից ոչ մի ժառանգութիւն չէ ստացել, սակայն կարողացել է՝ գիւղերի, կալուածների տէր դառնալ, հազարաւոր հպատակներ ունենալ, ոսկի արծաթ-քրտինք թափին, արևի կիզիչ ճառագայթների տակ այրվել-մնձրվել, ձիւն ու բուքի տակ կծկռտվել-փէտանալ, չոր հաց կրծոտելն ու ցնցոտիներով ծածկելն իրանց մերկութիւնը և ազայի ամբարները լցնեն, միջոց տան նրան աղնուապետական ճոխ կեանք վարել, սեփական կառքեր ունենալ, փառք-պատիւ վայելել: Անշահասէրը նա է, ով տարեկան մի հարիւր թուման է բաժանում մզկիթների աղօթարար մոլլաներին, «շախսէյ-վախսէյի» ժամանակ մի քանի սրուակ շէրբէթով հիւրասիրում է գլուխները դաշուներով ճեղքողներին: Իսկ հայրենասէրը, օ՜, հայրենասէրը ուրիշ բան է. հայրենասէր լինելու համար՝ պէտք է մեծ կալուածատէր լինել, ունենալ տասնեակ հազարաւոր հպատակներ. պէտք եղած ժամանակ այդ հպատակներից մի բանակ կազմել և սպառնալ մայրաքաղաքին ու իր թելադրանքներն ընդունել տալ մինիստրական խորհրդին կամ շահնշահին: Պարսկաստանում երկու իսկական այդպիսի հայրենասէրներ կան, մէկը Թօնուքեաբունի տէր Սիփէհդար-Ազամն է, միւսը՝ բախտիարների ցեղապետ Սարդար-Ասադը: Ահա այսպիսի մի հասկացողութեամբ պարսիկ ժողովուրդը պիտի մտենայ քուէտուփերին և պարլամենտարիզմի գաղափարին ույժ տայ. իսկ պարսիկ «դեմօկրատները», որոնց կոկորդը առիծի մռնչիւնից պիլ է հնչվում հեռաստանում, փոխանակ ժողովրդին հասկացնելու պարլամենտարիզմի ամենատարրական նշանակութիւնը՝ բոլոր ճիգերը թափում են իրանց մի քանի հոգի լիդերների ընտրութիւնը աջողցնելու: Ապա հայկական գործիչնե՞րը. նրանք էլ խռովել են:

Ղազվին Մար

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիեննայում ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ Միջին Ալբանիայում տիրում է սաստիկ սով: Ասում են, որ եղել են տիֆի և խոլերայի դէպքեր:

Սերբիան արդէն 20,000 զօրք է կենտրոնացրել ալբանական սահմանագլխում: Նախազգուշութեան համար Աւստրիան իր զօրքերն է բերում դէպի սերբիական սահմանը:

Սակսոնական թագաւորը Ցարսկոյէ-Սէլօյում կը լինի յունիսի 5-ին, ուր և տեղի կունենայ պաշտօնական ճաշ: Հետևեալ օրը կայանալու է մեծ զօրահանդէս: Ցետոյ կայցելէ Պետերբուրգ: Ցարսկոյէ-Սէլօյից բարձր հիւրը մեկնելու է յունիսի 9-ին:

Անգլիական շրջաններում շատ անհաճոյ տպաւորութիւն է թողել այն հանգամանքը, որ Գերմանիան նորից սկսել է ծովային մրցում Անգլիայի դէմ: Ներկայումս գերմանական առևտրական ու մարդատար նաւերը մօտենում են Արաբիայի և Պարսկաստանի ափերին: Անգլիացիք երկիւղ են կրում, որ Գերմանիայի նպատակն է հիմք բռնել Հարաւային Պարսկաստանում և այնտեղից շարժվել դէպի Հնդկաստան:

Եապոնական պաշտօնական օրգանը ընդարձակ յօդուած է նուիրել Ռուսաստանի սպառազինումների առիթով, առանձնապէս շեշտելով այն 500 միլիօն րուբլու մասին, որ ներկայացված է Պետ. Դումային գաղտնի ռազմի ծախսերի համար: Ցիշեալ յօդուածը ուժեղ տպաւորութիւն է թողել Եապոնիայում և Չինաստանում:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ ԲԻՈՄԱԼՑ
ՍԱՍՏԻԿ ՍԱԿԱՒԱՐԻՒՆՆԵՐԻ,
[illegible] քանակը: Բիոմալցը 1—2 ամիս ընդունելուց յետոյ՝ ամբողջ օրգանիզմի մէջ նկատելի բարելաւումն է առաջանում, ախորժակը բացվում է, մարսողութիւնը կանոնաւորվում, [illegible] եղբ. Պատերման Տիլսով, Բերլին: Գրականութիւնը ուղարկում է Ռուսաստ. ներկայացուցիչ «Աւտոսիլօ ընկ.»-ը Բերլինում և Վիլնայում:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն:
Բ. Գ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երեխայոց հիւանդութ.:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—48

Բժ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ընդունում է մարսողական—սննդառութեան խանգարումներից (գէրութիւն, սակաւարիւնութիւն, արտէրիօսկլէրօզ, յօդացաւ, պոդագրա), մալարիայից և տուբէրկիւլօզից տառապողներին:
Պարիզի պրօֆ. Mathieu-ի կլինիկայից:
Առ. ժ. 9—11-ը ✦ երեկ. ժ. 5—7-ը:
Հասցէն՝ Михайловск. пр. 86. Телеф. 765.
(ե. ու. կ.) 400. 100—14

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
[illegible] № 18 [illegible] № 16.
(ա. օ.) 804. 100—96

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՎԱԾ նոր բնակարան Սօլօլակում,
Բէբուտովսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնաւորապէս ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.: Էլեկտրոտէրապիա: Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը:
Տէլէֆօն № 388.
(ա. օ.) 112. 100—80

ԵԹԷ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ ԷՔ

ունենալ մօտակայն ուղիղ եւ տևուր ժամացոյց, խորհուրդ ենք տալիս բերել տալ նրան մեզանից: Առանց որևէ բնակի, որովհետև ժամաց. յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում, եթէ իրաւ նա անարժէք գտնվի:

Պահանջեցէք և կը համոզվէք: Ցրամ. գրպ. բաց ժամաց., անկէր. պատէնտ. I տես., անգլ. սև պողպատից, ձայնեղ ընթացքով, քարերով, լարումը կօթից՝ 36 ժամը մի անգամ, մշտական զսպանակով և 6 տար. երաշխաւոր.: Իւրաքանչ. ժամաց. կցվում է շը սեացող էլեգ. շղթայ բրէլօկով, զամշեայ քսակով, ձրիաբար: Այդ ժամաց. ունենալով առաջին ձեռքից և մեծ քանակութեամբ, ծախում ենք առասպել. էժան գնով — միայն 2 ր. 25 կոպէկով, 2 հատը 4 ր. 25 կ., 3 հատը 6 ր.: Ուղ. ենք վերադիր վճ., առանց կանխավճարի: Ճանապարհածախք հաշւում ենք 40 կ.: Սիբիր՝ 60 կ.: Պատուէրները հասցէագրել՝ Фабр. Ш. ШТЕЙН-ВАССЕРЪ, ВАРШАВА. Панская 31—126.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն կամ գերմաներէն լեզուներով: (В. 32743) 2—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ
մարմնի վէրքերի և ներքին հիւանդութիւններ
Աշխարհահռչակ բժշկապետ հայազգի
ՄԻՔԱՅԷԼ ՌԷՍՏԷՆԻ Բժշկարանից
ընտրութեամբ ծաղկաքաղեց
ԳՐԻԳՈՐ ա.-ք. ՄԱՆԴԱԿՈՒՆՒ
Բժշկարանի բժշկութեան գոհարները հետեւեալներն են. Խեցգետին, քաղցկեղ, խուլեր, պարանոցի խուլեր, մորթու կարծրացնդութիւն, փտախտութիւն, բորոտութիւն, քոսոտութիւն, սերմնակաթութիւն, սերմնահոսութիւն, դժուարամիզութիւն, միզարգելութիւն, ջրգողութիւն, դեղնութիւն, կատաղութիւն, խելագարութիւն, լուսնոտութիւն, ուշագնացութիւն, փորհարութիւն, շնչարգելութիւն, դժուարամարսութիւն, ջրղացաւութիւն, փսխողութիւն, պնդութիւն, որդերերութիւն, յէշողութիւն, անդամալուծութիւն, արբեցողութիւն, տենդ, գլխացաւ, գլխի պտոյտ, ցնորումն, կրծքացաւ, սրտացաւ, սրտի բաբախումն, աչքացաւ, ատամնացաւ և շատ կերպ-կերպ ցաւեր:
Գինն է 1 ր., գումարով գնողներին զիջումն:
Հասցէս՝ Թիֆլիս, Տէր. ա.-ք. Մանդակունի
(15, 30) 316. 6—4

Լոյս տեսաւ
ԴՕՔՏՕՐ Վ. ԱՒ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑԻ
ԲԱԶՄԱԾՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՄԼՈՒԹԻՒՆ և
ՀԱԿԱԲԵՂՄՆԱՒՈՐԱԿԱՆ
Մ Ի Ջ Ո Ց Ն Ե Ր
(Բեղէպտներ և դեղեր հիւանդութեան և այլ դէպքերում յղութիւնից խոյս տալու համար):
Գինը 25 կոպ.:
Ուրիշ քաղաքներից պահանջողները կը բարեհաճեն ուղարկել 35 կոպ. մարկաներ՝ ճանապարհածախսը մեզ վրա): Վերադիր վճարով չէ ուղարկվում. գրախանութներին միմիայն կանխիկ 30% զեղչ:
Դիմել՝ Тифлисъ. Редакція «Журналъ-Лечебникъ».
(ե. ու.) 464. 10—6

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՊԱԿԷ“
յայտարարում է ի գիտութիւն ճանապարհորդների և ապրանք ուղարկողների, որ Ընկերութեան շոգենաւ «Ֆ Ր Ի Ժ Ի» (նաւապետ Միդրէսէյ) մեկնում է Բաթումից Մարսէյլ, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն և Կ. Պոլիս
Հինգշաբթի, յունիսի 5-ին (յունիսի 18-ին ն. տ.) 1914 թ.
Տեղեկութիւնների համար խնդրում են դիմել Ընկ. Թիֆլիսի գործակալ պ. Ս. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻՆ, իր գրասենեակում, որ գտնվում է Արմեանսկի բազարում՝ Գօտոլինի զվօր Մանթաշեանների: Հեռախօս № 7—21.
22. 25—11

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовскаяулица, домъ казенный